

Peštnina plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII ☆ LVI

3

MAREC ☆

1956

VSEBINA:

Jos. Wester: O malih bohinjskih dvotisočakah in še kaj povrh . . .	129
Tone Jeglič: Point Albert in nekaj o načinu ocenjevanja pri Francozih	136
Pavel Kunaver: Triglavski ledenik l. 1955 in še kaj	137
Mitja Sarabon: Misli	145
Marko Dular: Dva vzpona	146
Matjaž Kmecl: Kako sva šla z Metko v hribe	150
Ivan Tominec: Botanik Anton Kerner na Snežniku	155
Dr. Ivan Grašič: Še nekatere ptice naših planin	158
Jernej Roy: Zeleno, temnozeleno...	162
Društvene novice	163
Iz planinske literature	169
Razgled po svetu	172

Priloga: Joco Čermak: Robičje nad Vrščicem
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

»Tekstil«

LJUBLJANA

Ciril Metodova 2-3

Po nizkih cenah in
pod najugodnejšimi
pogoji si lahko za
planinske postojanke nabavite pri nas
vse vrste volnenega in bombažnega
blaga, odeje, žimnice itd.

Jos. Wester:

O MALIH BOHINJSKIH DVOTISOČAKIH IN ŠE KAJ POVRH

1. Prvikrat na Tičarici (2091 m)

orda so še lepši gorski kraji na svetu, toda za nas je Bohinj najlepši!« To zanosno misel je v lirično navdihnjenem članku zapisala vneti zaščitnica našega naravnega parka in budna varuhinja njegove cvetane.¹ Zares, če ne drugo, mikata našega človeka vsaj dolinska krajina s spokojnim jezerom in s pesniško gloriojo proslavljena Savica, da obišče ta odmaknjeni zatrep naše domovine. V komur pa je kaj planinske stremljivosti, tega povleče še v bohinjsko višavje, saj se Bohinj raztega na ves gorski svet, ki obdaja to zatišno dolino. To je vsa rajda raznolikih vrhov od Črne prsti do Bogatina, vsa Komna in Zajezerska dolina in vse planine od Govnača in Ovčarije tja do Velega polja in Uskovnice, koder povsod letujejo bohinjski planšarji in njih marogasti mukavci. —

Lanski pasji dnevi so že potekali, ko sem se bil namenil, da še enkrat prehodim vso Zajezersko dolino v vsem njenem raztežaju od Črnega jezera gor do jezerca pod Vršacem. Za izhodišče sem si izbral skrajni bohinjski kot, konec Ukanca. Cestno progo iz Bohinjske Bistrice do Zlatoroga, udobnega hotela ob izlivu Savice v jezero, opravi današnji turist najhitreje z avtobusom. Kdo bi še pešačil po trdi cesti, ko ga moderno vozilo, najsi je prenatrpano z razigranimi izletniki, prepelje do tja v skopi pol ure! Kar odleglo mi je, ko sem se pred Zlatorogom izmotal iz gneče sopotnikov in se optal z nahrbtnikom. Tačas je stal tam avtobus z značko NL. Iz daljne Nizozemske torej, kjer sega najvišja naravna vzpetina komaj do 322 metrov in še ta je na meji treh držav, so prispeli turisti semkaj, da morejo vsaj iz doline občudovati naš alpski svet.

Po stari spodnji cesti sem krenil proti Savici. Popoldansko sonce je prigravalo ter mi spešilo korake, da sem v dobri ubranosti prispel do novo urejene kočice, ki jo skromneje nazivljejo zavetišče; prej je bila tu graničarska postojanka. Nisem mogel strpeti, da ne bi, preden se zmrača, še v romarskem občutju opravil obisk pri slapu samem. Svoje vrste užitek je tu, ko zreš pred seboj migetajoči steber žive vode, šumeče po navpični steni in pršeče v tolmun, ob katerem si predočuješ romantični prizor Krsta pri Savici. Mislečemu in čutečemu človeku je včasih le treba nekaj romantike, da se dvigne nad topo stvarnost in mrko vsakdanjost. Še preveč romantična se je zdela ta takrat še divja okolica slavnemu angleškemu kemiku Humphryju Davyju, ki je bil menda l. 1828 v družbi svojega rojaka J. J. Tobina napravil semkaj izlet iz Podkorena, kjer je letoval.

¹ Gl. članek: Dr. A. Piskernik, Bohinj. PV 1955, 458.

Davy si spričo grozeče strmine ni upal polesti do slapa samega, medtem ko se je podjetnejši Tobin v spremstvu bohinjskega vodnika le povzpел do slapa, ki ga je nato opisal kot izreden naravni fenomen.²

Drugi dan sem v sončnem jutru nastopil vzpon po najbližji, a obenem najstrmejši progi — po Komarči. Ugodno naključje je bilo nanese, da nas je bila četverica, v njej vnukinja bohinjskega misleca pisatelja Janeza Mencingerja, njen zakonski mož in kot tretji mlad Anglež, ki sta ga kot svojega gosta hotela prevesti čez Komarčo na Komno, od koder bi se pod večer vrnili v dolino. Zadovoljivo je dejstvo, da je med našim mlajšim rodom že dokaj takih, ki dobro zmagujejo angleščino. Saj ta vseširni svetovni jezik zdaleč nadkriljuje nemščino, ki je imela pri nas prej največ veljave. Tako so se moji sotrudniki med seboj gladko sporazumevali, meni pa sta bila oba rojaka uslužna tolmača.

Komarča je, kakor planinci dobro veste, spričo svoje strmine precej naporna in zamudna, vendar nikjer pusta in enolična, ker se steza vije najprej po senčnatem gozdu do tja, kjer se cepi smer proti izvirku slapa Savice, nato pa se lepo vijuga med rušjem in skalovjem. Težavnejše prestopne lajšajo mestoma vstromljene lestvice in stolbe, tako da vso Komarčo, katere teme se dviga ok. 600 metrov nad znožjem v Ukancu, prehodiš nekako v dveh urah, tudi če spotoma večkrat duškaš in se obenem predajaš lepim pogledom na bohinjsko gorsko vrsto in dol na skrajni konec jezera.

Naj še omenim prijeten, malone liričen intermezzo! Na zadnjem odmoru sem bil svoje sopotnike pobudil, da naj strumno dalje stopajo, saj imajo obhoditi še velik lok preko Komne, če se hočejo do večera vrniti dol v Bohinj, meni pa da je nahrbtnik le nekoliko v nadlego, čeprav ni bogve kako obtežen. In kaj mi pravi prijazna mlada gospa? Da naj ga predam njej, ki stopa povsem neoprtana. »Take sramote si ne maram naprtiti, da bi mi — dama nosila moje breme!« — »Prav rada ga prevzamem. Saj mi je zdravnik priporočil, da je za moj lumbago le dobro, če je hrbet malo obtežen.« — »No, če je tako, je pa nama obema ustrezno.« In bodra potomka Nejaza Nemcigrena si je dobre volje naprtila zaželeni tovor, tako da sem brez prtljage, povsem »expeditus« — da rabim besedo rimskih zgodovinarjev — prestopical zadnjo stolbo na Komarči in se nato zložno prišetal do Črnega jezera. Tu smo malo posedeli, nato pa se poslovili in šli vsaksebi. —

Prvo, napornejšo polovico poti sem imel za seboj, druga, zložnejša je bila pred menoj. Zato mi je hoja tudi hitreje potekala, dasi prehod pod Belo skalo mestoma nalikuje vijugam na Komarči. Menil sem, da bom spričo lepega vremena srečaval več turistov, a naštel sem jih samo pet, ki so hiteli dol v Bohinj. Pod Belo skalo je prikrevsal za menoj čvrst fant. Že prve besede, ki jih je spregovoril, so mi ga izdale za Dolenjca. Povedal mi je, da je doma iz Trebnjega in da s svojimi tovariši tabori doli v Stari Fužini, da pa

² Gl. članek »Slovenija pred sto leti.« (Vtisi angleškega potnika.) Ponedeljski Slovenec 1933, št. 45 in 46.

Foto Ferd. Premru

Zavetišče pri Savici, v ospredju stenovje Komarče

je danes že petič namenjen k Triglavskim jezerom, da rajši hodi na visoke planine, kar bo doma na Dolenjskem hudo pogrešal. Všeč mi je taka mladina, ki svoj poletni odmor preživlja v gorskem svetu in zahaja v vedro višavje, namesto da bi se doli v dolinskem taborišču brez dela dolgočasila ali pa se ničevno zabavala. —

Sonce je stalo že v zenitu, ko sem dospel na razpotje, kjer se pot, držeča sem od Ovčarije, strne s stržensko dolinsko progo. Doslej sem hodil po predelu, ki kaže kaj malo dolinskega obraza, čeprav naš zemljevid vso progo od Črnega, 7. jezera gor do 1. jezerca pod Vršacem nazivlje Dolino Triglavskih jezer. Zračna razdalja med tema skrajnima kadunjama znaša ok. 7 kilometrov, višinska razlika

pa 660 metrov. Pravo dolinsko lice se ti pokaže šele tu, ko se približaš dvojnemu (6. in 5.) jezeru, medtem ko je spodnji konec bolj kupirana soteska, stopnjevana grapa. Menda ni bilo zgolj naključje, temveč posledica krajevnega položaja, da so prav tu, kjer se tudi s fužinske plati po Štapcah prevali steza v dolino obeh jezer in se nadaljuje proti planini Lopučnici, torej v osredju te krajine, proti koncu 18. stol. zgradili baronu Karlu Zoisu botanično kočo in da je poslej, odkar se je pričela gorska turistika, tu stalna planinska postojanka. Postavili so bili kočo že v dobi Avstr. turist. kluba in stoji še sedaj kot eno naših najbolj obiskovanih zavetišč.

Tlopisna tvorba je zares mikavna: v sproščeni dolini se zrcali dvoje jezer, nad njo pa strmi skalna piramida Tičarice z vrhom v višini nad 400 metrov.

Namenil sem se bil, da ostanem tri dni v tem vabljivem zaklonu kot planinski preužitkar, za kakršnega me je pristojno planinsko društvo označilo ob mojem starostnem »jubileju«, kajpada ne kot lenoben prihajač, temveč kot še okreten gostač, ki hoče tudi nekaj prehoditi in oblesti, da bi mu udobno letovanje ne bilo povsem jalovo. Kam torej najprej? Seveda na Tičarico, ki se kakor budna čuvarica tako vabljivo pne nad dolino. Domači upravnik me je opozoril na novi pristop v slovite Štapce, na stezo, ki jo je sam trasiral in nadelal, tako da se izletnik sedaj izogne zamudni hoji po takljavačem melišču ter vztikanju po klinih in skobah v tesnem grlu Štapc. Novi pristop drži sprva po rahlih tleh, med ruševjem, nato pa preide v peskovito reber do stene, kjer te zložne lesene stopnice prevedejo na vrhnji konec Štapc. Tu je zaklinjenih nekaj novih tramičev, da po njih zlahka pristopicaš vrh škrbine, kjer se oddahneš, hvalo dajoč spretnemu graditelju preložene trase. Tako je tudi Štapcam minila njih klasična doba, postale so — zgodovinske!

Nadaljnji vzpon proti vrhu ni prav nič naporen. Res da ne drži nanj izrazita steza, tudi ni rdečih lis, vendar pohodnik varno stopa med ruševjem, više gori pa po travnatem pobočju, da prispe na prisojni vrh, kjer se mu odpre nepričakovano sijajen razvid. Prosto zre na gorski svet od Ratitovca in Blegoša tja do Krna in Zapadnih Julijcev, na severu pa do glave Triglava, čigar južno ostenje zaslanja širokopleči Debeli vrh. V bližnji rajdi sta mu sosedji strmo oblikovani Kopicica in Zelnarica. V globeli pod seboj pa motri temnozeleno zrcalo obeh jezer in vrvež gostov pod planinsko kočo. V blagem hlipu sem se malone celo uro pomudil na razglednem vrhu, ki stoji tu kakor pozorna vedeta, čuvajoča ostale bohinjske trabante Triglava. Nisem si mogel kaj, da ne bi v spominsko knjigo zapisal nekaj besed: »Sijajno razgledišče! V globeli obe jezери — dva sinja smaragda — vse naokrog pa okamenelo valovje naših gora. Blagor mu, kdor je dovteten za tako veličastje narave!« Vsak obiskovalec kočice tam doli, zlasti če nima še višjih višinskih ciljev pred seboj, naj bi se povzpел na ta lahko pristopni razglednik. Saj je že prvega pionirja našega planinstva Franceta Kadilnika, ki v svojih skromnih potopisnih črticah sicer skopari s sentimentalnimi duški, vidik s tega

prelepega motrišča tako prevzel, da je v črtici »Devet jezer v enem dnevu« (Novice 1872, 220) zapisal tele lakonične besede: »Na kraji Tičarice ti je, dragi bralec, velikanski razgled na 3 (!) jezera, veliko skalno dolino.«

Nisem se hotel izneveriti načelu, da se planinec vračaj v drugi smeri na svoje izhodišče. Zato sem krenil z vrha na levo držeče stegne, ki jih je shodila bohinjska goved. Tako sem došel na znano mi pot proti Ovčariji prav na kraju, kjer nas je trojica predlani odpočivala, preden smo se dvignili na škrbino nad Štapcami.³ Z Ovčarije sem hotel prehoditi ono zložno pot, ki drži po Prodeh v Jezer-sko dolino. Nobenega živega bitja nisem opazil na planini niti srečal na vsej poti. Da bi bil brlizgnil vsaj kak gams, ki ima njih plašni trop svoj revir pod Tičarico, kakor mi je pravil komenski lovski čuvaj! Vsepovsod gluha tišina, blagodejna samina! —

»Koča pri Triglavskih jezerih« — tako se bere na žigu nje ime, kar pa ne ustreza prav logično njeni lokaciji. Točnejši naziv bi bil Koča pri 5. Triglavskem jezeru. Saj se napis ne more nanašati na vseh sedem jezer, katerih skrajni sta razmaknjeni za sedem kilometrov. Taka oznaka bi bila primerna, če bi se jezera vrstila v kolobarju okrog koč, nekako tako, kakor jih je Hacquet predočil v svoji fantastični risbi.⁴ Nemara so sedanje ime posneli po nekdanjem nemškem: Siebenseen-Hütte. — Čeprav so na tako prikladnem mestu stoječo koč pred nekaj leti povečali po načrtih vsebrižnega Alojzija Knafelca, ima za sodobni obisk v obeh glavnih sezonah, poletni in zimski, le premalo prostora. Zato je naše planinsko društvo prav ukrenilo, da jo bo z novim prizidkom podaljšalo in dvignilo. Tedaj pa se bo prenovljeni stavbi prilegalo tudi novo ime, ne več koč, marveč — dom. In čigav naj bo? Hacquetov! Za tak predlog naj bi se zavzel kak društveni odbornik, saj bi ga mogel podpreti s tehtnimi razlogi. Mar ni občuten nedostatek, da prvi znanstveni raziskovalec našega gorskega sveta in dobršnega dela jugoslovanske zemlje, kakršen je bil Hacquet, še nima vsaj imenskega spomenika v naših Alpah? In prav to dolino je Hacquet prvi opisal ter jo v bujni domišljiji predočil kot »dolino strahote, kakršne še ni videl v življenju«. —

Sezona se je sicer že nagibala h kraju, vendar je bilo v koči dovolj prehodnih obiskovalcev in tudi prenočevalcev. Zanimivo je opazovati obrat v vzorno upravljanem gostišču. Upravnik, ki je obenem receptor, ima svoj službeni prostor v tesni kamrici poleg vhoda. Pri njem se prišlec javi, legitimira in mu pove svoje želje glede nastanitve. V jedilnici postreže gostu pozorna uslužbenka z dobrinami iz kuhinje in točilnice. Domači turisti prinesejo večidel že s seboj v nahrbtniku ali v torbi živil in poslastic, zahtevnejši gostje pa si naroče pečenja in cvrtja in prikuh, kakor jim jih nudi jedilni list. Menda ni izletnika, ki bi ne napisal razglednice in odtisnil nanjo

³ Gl. članek Po Vodnikovih sledih na Vršac. PV 1955, 204.

⁴ Gl. Hacquet, Oryctogr. Carniol., III, naslovni list, odn. Wester, Baltazar Hacquet, prvi raziskovalec naših Alp, str. 35.

kočnega žiga v potrdilo, da je bil »in persona« na tem kraju. Tu čeblja družba mladincev, tam se slasti dobrovoljen zakonski par ali upov poln parček, v kotu pa ždi prileten samohodec. Menda se prav s ponašanjem v planinskem zavetišču najvidneje odraža individualna posebnost slehernega obiskovalca.

Na večernem sprehodu sem obkrožil obe jezери ter postal pri spomeniku ruskih vojnih ujetnikov, ki sta bila za prve svetovne vojne na tem mestu ustreljena kot žrtvi besne avstrijske soldateske. Milejšega značaja pa je plošča, vdeta v živo skalo, v spomin in zahvalo Alojziju Knafelcu, »neumornemu planincu, ki je neutrudljivo skrbel za pristopnost in domačnost slovenskih gora, zaznamoval pota, risal zemljevide, varoval planinsko prirodo in vzgajal planince k stvarnemu delu«. O da bi imeli še več takih mož med sodobnimi gorniki! —

Za zvečer je bila napovedana večja družba Angležev, ki so prihajali s Triglava. In zares, pri večerji je bilo najštevilnejše omizje angleško; štirinajst oseb sem naštel. Kakor mi je upravnik povedal, so bili zastopani razni poklici: študentje, učitelji, obrtniki. V kuhinji so jim pripravili obilen menu, pili so naše vince; kavo, ki so jo bili s seboj prinesli, pa so si sami zvarili. Pri nas je to pač dragoceno poživilo. Prijetno razpoloženje se je odražalo tudi z njih unisono petjem. Videti je bilo, da se v našem gorskem okolju dobro počutijo in si spričo svoje čvrste valute lahko privoščijo več dobrin kakor domači zapečniki.

Da, Angleži so letos obiskali naše Alpe ne le posamič, ampak tudi v večjih skupinah, kar nas more le zadovoljiti. Kakor je zavzela angleščina v naših srednjih šolah vodilno mesto med tujimi jeziki, tako se kaže angleška penetracija tudi v tujskem prometu. Denar z angleškim besedilom, najsi so to bankovci ali čeki ali kovanci iz GB ali USA, ima krepko veljavo. — Na zatišni planinici v bližini kočje sem bil zasledil ostalino nekega taborišča, kakor so to kazala razkopana in steptana tla. Tam je nedavno taborila v šotorih skupina Angležev, ki jih je kot cicerone spremljal naš dobro znani planinski mentor prof. P. Kunaver.

Bežen pogled v zgodovino naše turisticke nam pokaže, da so bili Angleži v njej pomembni činitelji. Sir Humphry Davy (1778 do 1829), slavni kemik, je prvi, ki je Zgornjo savsko dolino proslavil kot najlepšo, kar jih je kdaj videl, ko pravi: »Tu, kakor se dozdeva, je človek zmožen, da se veseli življenja; živa narava se kaže vedra, neoživljena pa lepa in veličastna.« Dobro pripominja k temu Gilbert: »On, svetla dika najodličnejše londonske družbe, mož evropskega slovesa, je moral priti v odmaknjeno kranjsko deželo, da je našel kraj, kjer je človek zmožen, da se veseli življenja.«⁵ Davy ni bil alpinist, bil je le slavitelj našega alpskega sveta, ki ga je občudoval kot prirodni estet.

Dva druga Angleža, Josiah Gilbert in G. C. Churchill, sta se bila l. 1863 preko Uskovnice vzpela na sedlo pod Draškim

⁵ Gl. Kugy, Fünf Jahrhunderte Triglav, str. 167.

vrhom, od koder sta občudovala veličastni prospekt triglavskega sklopa, ne da bi se bila upala dalje. Zakaj vrniti sta se morala na Konjščico k svojemu vodniku Petranu, ki je bil tamkaj zaostal zaradi obolesti. Ta jima je bil povedal, da je poleti pospremil na vrh Triglava nekega Angleža, čigar rodbina je takrat na Bledu letovala.

Prvi Anglež, ki je svoj pristop na Triglav opisal, pa je Eliot Howard. Tega je bil Gilbertov in Churchillov opis njiu ture v triglavsko predgorje v knjigi *The Dolomite Mountains* napotil, da bi na Triglav pristopil z bohinjske plati. S tovarišem F. F. Tuckettom sta bila meseca junija 1869 prispela z Bleda v Bohinj. Najela sta si Šesta iz Srednje vasi za vodnika, njegovega sina pa za nosača. Iz Srednje vasi so se čez Uskovnico namenili na Velo polje. Prišli so na planino Konjščico, od tam na Sleme pod Draškim vrhom, nato pa »v vratolomnem tempu« dol na Velo polje. Drugo jutro so skozi Vratca priplezali na vrh. Vrnili so se na sedlo Krma, kjer sta Angleža odslovila oba Šesta in nagradila vsakega s 5 gld. za njiu dvodnevno uslužnost, sama pa sta po Krmi sestopila v Mojstrano in na Dovje.

Naj še dostavimo, kako je Howard Bohinjce opisal: »Tu v gorah vidimo Slovenca najboljše vrste. V življenju gorjancev je nekaj, kar dviga njih značaj, najsi so to Nemci, Slovenci ali Himalajci. Ali ni zaupanje v samega sebe in tudi potreba medsebojne pomoči tisto, kar daje ljudem več samospoštovanja in tudi obzirnosti v prijaznejši obliki kakor mnogo enoličnejše bivanje v ravnini? ... Naj bo že kar koli, oni, ki tukajšnje prebivalce dobro poznajo, vedno hvalijo njih iskreno gostoljubnost in prijaznost. Kolikor nam naša skromna skušnja dopušča, smo našli v vodnikih prav brhke fante (»nette Burschen«), ki so znali pomanjkljivost medsebojnega sporazumevanja čudovito spretno nadomestiti z značilnimi kretnjami in so večkrat popolnoma prav odgovarjali, in vse to še na zabaven način.«⁶

S tem vrinkom hočemo pokazati, da so Angleži že dalj ko eno stoletje zvesti pohodniki in iskreni glasniki našega planinskega sveta ter odkriti spoštovalci našega ljudstva. Naj le prihajajo k nam še naprej, vedno nam bodo dobrodošli. Saj smo prepričani, da jih pri teh obiskih ne navdajajo zahrbtne nakane, s kakršnimi so si tevtonski nacisti nekdanj hoteli prisvojiti našo zemljo. Njih poštenjaško iskreno miselnost izpričuje tudi najnovejši članek o naših Julijcih, ki ga je v majski številki 1955 revije *The geographical magazine* objavil Tom Weir in ki je pravi slavospev našemu alpskemu svetu, opremljen z vzornimi slikami v barvah.⁷

⁶ Gl. Kugy, op. cit. str. 173/174.

⁷ Gl. prikaz tega članka v PV 1956, 119/120.

(Nadaljevanje sledi)

PRISPEVEK ZA »ZLATOROG«

Planinska zveza Slovenije je v letu 1955 zbrala in odvedla v skupni sklad 2 300 000 dinarjev, nadalje je bilo v letu 1955 zbranih še 694 940 dinarjev, v januarju in februarju 1956 pa 19 750 dinarjev, tako da so dozdaj planinci in planinska društva prispevali skupno 3 014 690 dinarjev. Čeprav so se posamezniki in posamezna planinska društva pri zbiranju izkazali, vendar bi bilo nam planincem v sramoto, če bi objavili zneske, ki so jih dozdaj zbrali lovci in ribiči. Prepričani pa smo, da bomo že prihodnji mesec lahko brez sramu objavili tudi te podatke. — (Nadaljevanje na str. 168.)

Tone Jeglič:

POINT ALBERT IN NEKAJ O NAČINU OCENJEVANJA PRI FRANCOZIH

ozno popoldne sva se z Milanom vkrcala v zračno ladjo, kakor sva imenovala žičnico na Plan d'Aiguilles. Skozi okna restavracije sva hotela v višini 2300 m opazovati sončni zahod. Pa ni bilo nič, prav na zahodu se je najprej pooblačilo. Tudi luči v Chamonixu, globoko pod nami, je kmalu zagnila megla. Čez nekaj časa sva že poslušala grmenje večerne nevihte in brala opis smeri, ki sva si jo izbrala za naslednji dan v Point Albert.

Ko sva pregledovala francoski vodnik, sva se najbolj zanimala za njihov način ocenjevanja. Tudi oni imajo šest težavnostnih stopenj. Pri tem pa je treba povedati, da tehnično plezanje, to je s klini in uporabo stopnih zank, ocenjujejo posebej. Tu imajo tri stopnje A1, A2 in A3. Tudi pri nas bi se z uvedbo takega načina ocenjevanja izognili nekaterim nejasnostim. Vzemimo na primer nek previs, v katerem so že vsi potrebni klini. Za tega bo, čeprav je v sijajni kondiciji, šeste, za koga drugega, ki je več in redno treniral, pa četrte stopnje. Zgornji način pa ne govori o težavnosti, ampak mesto enostavno opiše. Subjektivni moment pri ocenjevanju odpade.

Pa še tretji kriterij poznajo. Smeri ocenjujejo tudi po neprekinjenosti napetosti oziroma napora. Imajo štiri stopnje: *peux*¹ *soutenu*, *assez*² *soutenu*, *soutenu* in *très*³ *soutenu*. Posebno prav pride to, kadar izbiraš svojim sposobnostim primerno smer.

Opazila sva, da je v vodniku Point Albert naveden kot primer za šesto stopnjo, previsi v njem kot A2 in cela smer kot *très soutenu*. Hotela sva se prepričati, če se naše ocene ujema z njihovimi, to pa je seveda hkrati primerjava sposobnosti oziroma znanja. Mene so pa še posebej zanimale francoske *fissures*⁴ *pete* stopnje, ki so za Jugoslovane baje šeste stopnje. Tako so me namreč poučili nekateri starejši tovariši, ki so za vreme, led in težavnosti v francoskih Alpah že pravi eksperti, kot se v šali sami imenujejo. Stvar pa ni tako huda, prepričati sva se morala, da so ocene popolnoma realne. Res pa je, da je dobro, ko se prvokrat znajdeš v taki počti, pri plezanju uporabljati malo več glavo in ne preveč silo.

Čeprav so bile stene še mokre in proti vrhovom posute s snegom, sva se odločila in odšla pod steno. Že sva imela nekaj polnih raztežajev za seboj, ko je začelo iz megle pršeti, nato prav rahlo snežiti in ker sva bila ravno tam, kjer je mogoč umik v desno navzdol, sva začela hitro sestopati. Pod steno sva srečala Aleša, ki mu je vreme prav tako prekrizalo načrte. Ker dež ni hotel ponehati, smo se kar v dežju vrnili preko Montenversa v dolino. Sklenili smo, da bomo prihodnjic mi uklonili vreme. Naslednji dan smo res postavili šotor nad ledenikom Mer de Glace, da bi lahko izrabili

¹ malo; ² dovolj; ³ zelo; ⁴ počti.

že prvi lepi dan. Pridružila se nam je še skupina Čehov s šotori, da smo imeli kmalu celo taborišče. Zvečer smo se udeležili na granitnem bloku za taboriščem neuradnega tekmovanja kot četrta nacija in odločno zasedli prvo mesto. Nato pa je ob pogovoru v štirih jezikih hitro minil prijeten večer.

Jutro je bilo čudovito. Zasneženi Jorasses je kar žarel v jutranjem soncu. Bilo je eno tistih, o katerih si prepričan, da je bilo najlepše doslej.

Zopet sva bila pod steno. Dobro sva bila razpoložena in sva hitro napredovala. Ker nama zadnjič zloglasne fissures niso delale težav, sva bila zdaj kar brez skrbi. Nadaljnji opis ni posebno zanimiv. Previs, za njim poč, zopet previs in tako naprej do vrha. Le kaka prečka ali kamin še za pestrost. Čeprav je smer težka, sva morala polovico pozornosti posvetiti vremenu. Ne vem, ali zato, ker je bilo nebo tako čisto ali, ker sva bila tako visoko nad strehami doli v Chamonixu.

Smer se konča s previsom. Ko se z rokami potegneš in stopiš na ravno ploščo na vrhu, moraš paziti, da ne zaplavaš v praznino, ki vlada na oni strani grebena. Kljub trem spustom po vrvi v opisu, za katere pa se nisva mogla zediniti, sva sestopila prosto. In ker se za zadnje metre tudi nisva hotela navezati, sva po krajšem premisleku enostavno pristala v peščenem koritu pod steno.

Naslednji dan sva se še enkrat prepričala o prednosti šotora v večji višini. Če bi bila v Chamonixu, bi bil dan za naju izgubljen. Tako pa sva se po ledenem kuloarju povzpela na 3700 m visoki Blaitière, sestopila pod Aiguille de l'M in od tam na Mer de Glace. Nato po njem pod Grandes Jorasses, ki se kljub mojim vročim željam ni prav nič odtajal in nato še isti dan nazaj v Chamonix. Za en dan kar dovolj.

Pavel Kunaver:

TRIGLAVSKI LEDENIK L. 1955 IN ŠE KAJ

(Napisano konec l. 1955)

Konec novembra leta 1954 sem prebil dneve na Vršiču v družbi z 31 mojimi taborniki. Tam sem srečal tovariša Jaka Čopa, srečnega človeka, ki more iz bližnjih Jesenic tolikokrat obiskati naše prelepe Julijce, ne da bi mu bilo treba kakor nam Ljubljčanom misli na njihovo lepoto preveč mešati s cenami za vožnjo. Ker ve, da me skrbi usoda našega ledenika, me je takoj opozoril na velik dogodek, ki je spomladi 1954 razgalil Triglavski ledenik v vsej njegovi obsežnosti. V začetku meseca aprila lanskega leta (1954) je bil slalom po velikih snežiščih pod Triglavsko steno. Vreme je bilo tedaj silno slabo in na Triglavu je snežilo in deževalo na staro podlago. Tovariš Jaka Čop je bil tudi pri pri-

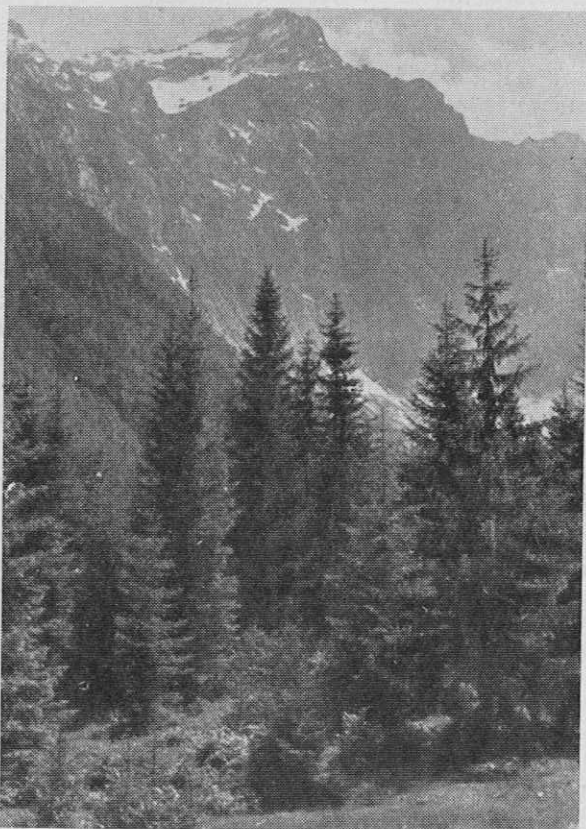

Foto Pavel Kunaver
Sl. 1. Triglavski ledenik 19. VI. 1955 iz Vrat

pravah za slalom in je opazil, da je bila dolina pod Pragom zasuta z velikanskim plazom. Velikanske grude snega so ležale še kakih 20 minut za Aljaževim domom. Vse je kazalo, da je bil plaz nekaj prav izrednega, ker je bila tudi vsa Triglavska stena, v kolikor se razprostira pod ledenikom, torej vse od Kugyjeve police, čez obe Črni steni na obeh straneh Slovenskega stolpa z vsemi jarki popolnoma zadelana s snegom velikega plazu. Nekaj dni pozneje je bil Jaka Čop na Kredarici in prizor, ki se mu je nudil, ga je osupnil:

Po vsej širini ledenika od Kugyjeve police pa tja do Kredarice se je pod stenami Velikega in Malega Triglava razprostirala do 70 cm visoka stena snega, pod njo pa zdrсна ploskev orjaškega plazu preko vsega ledenika. Ves novi mokri težki sneg se je na ledeniku nekega dne prav v začetku aprila 1954 utrgal in zagrmel preko Triglavske stene v Vrata. Težki oblaki, iz katerih je tiste dni snežilo in deževalo, so zagrinjali siloviti prizor. Le zdrčna ploskev na ledeniku in ogromne množine snega, nako-

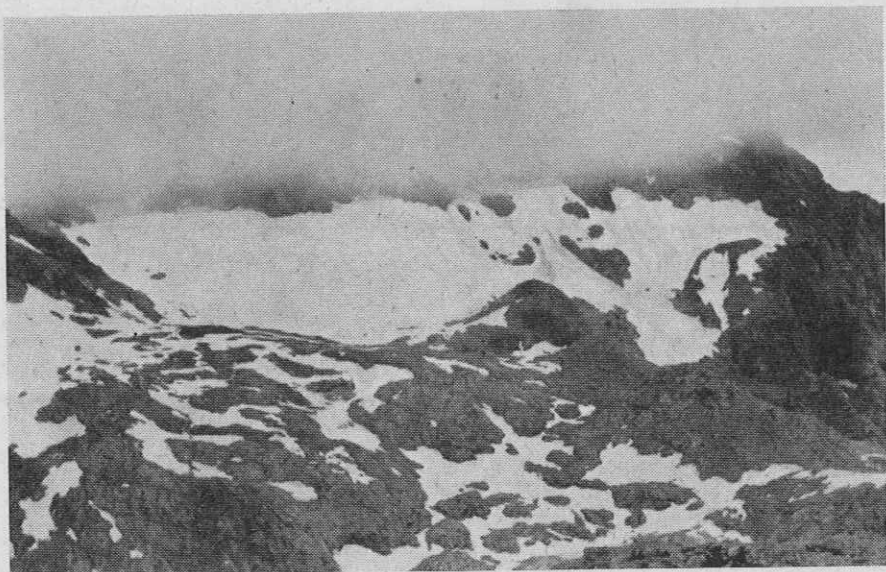

Foto Pavel Kunaver

Sl. 2. Triglavski ledenik in snežišča dne 22. julija 1955

pičenega v dolini pod Pragom, ter s snegom zametana stena so pričali o velikem dogodku. Ta veliki plaz je morda pripomogel, da je bil ledenik poleti 1954 še posebno gol in raztrgan na toliko kosov, posebno v smeri proti Kugyjevi polici. Množine snega pa so ležale sredi zelenja še daleč pod izviro Bistrice v Vratih v pozno poletje.

Zima 1954/55 je imela tako malo snega, da smo o Novem letu za Aljaževim domom okoli partizanskega spomenika nabirali lahko po suhem gozdu suhljad za našo grmado, ki smo jo zakurili pod novoletno jelko. Naši smučarji so morali iti više gor med skale, da so našli krpice snega, kjer so si lomili smuči in noge.

Zaman so čakali smučarji in sankarji na sneg v zimskem semestru. Na Vršiču smo ga imeli res toliko, da je pokril najnevarnejše skalovje, a niže spodaj — goličave. Ko smo konec januarja odhajali domov, so stale v Kranjski gori luže in dež je kmalu nato temeljito pokvaril veselje mladini. Moje misli so uhajale na Triglav k stradaljočemu ledeniku. Vse je kazalo, da bo njegova usoda zapečatenata. Šele proti pomladi se je začelo stanjeboljševati.

Nepozaben mi bo ostal 6. marec 1955. Še 20. februarja sem peljal del mojih dijakov v Škocijanske jame, da so videli visoko vodo po daljšem deževju (pozimi!). To sem hotel pokazati tudi drugi skupini petošolcev. 6. marca zjutraj smo bili na vlaku s kartami za Divačo. Toda začelo je snežiti. Do Borovnice je vlak še dobro rezal. Od tam dalje pa smo vozili v divjem metežu in burji, vlak se je začel ustavljati v zametih. Bili so krasni prizori, ko smo sredi gozda med Rakekom in Postojno postajali in gledali skozi okna

Foto Pavel Kunaver

Sl. 3. Ob prepadu med Glavo in ledenikom. Samo sneg, kjer je pred nekaj leti segal led še do roba navpične stene

v metež med visokimi smrekami. Šele ob 10. uri, torej z več urno zamudo, smo prišli v Postojno in niti misliti ni bilo več na Škocijanske jame. Celó Postojnska jama je postala problem! Burja je brila skozi mesto tako silno, da je za hišami nametala metre visoke zamete, drugod pa brisala do tal. Od Titovega trga do vhoda v Postojnsko jamo smo se borili čez številne nad meter visoke zamete in oblake snega, ki nam ga je burja sipala v oči. Pri jami so nas začudeno pogledali, a sv. Birokracij je terjal od nas, da plačamo višjo vstopnino, ker nismo prišli (edini obiskovalci sploh) o »pravem« časú. Vlak je imel samo od Ljubljane dve in pol ure zamude. Kdor hoče videti Postojnsko jamo v vsej lepoti, brez smradu in dima bencinskega jamskega vlaka, naj se potruzi pozno pozimi. Šli smo v vsej tihoti in po prečiščenem zraku tudi še skozi Črno in Pivko jamo do prepada Pivka, od koder so se valili neprestani mali sneženi plazovi do podzemske Pivke. Gori je tulila burja in sipala v ogromno jamsko odprtino neverjetne množine snega. Kljub čudovitemu prizoru: plazovi in jama — so mi misli ušle tudi v gore, kjer se je končno le pričelo in je tudi Triglavski ledenik začel dobivati svojo hrano.

Tako se je naletelo v Kamniške in Julijske Alpe pomladi in v začetku poletja 1955 ogromno snega. Po dveh zaporednih obiskih

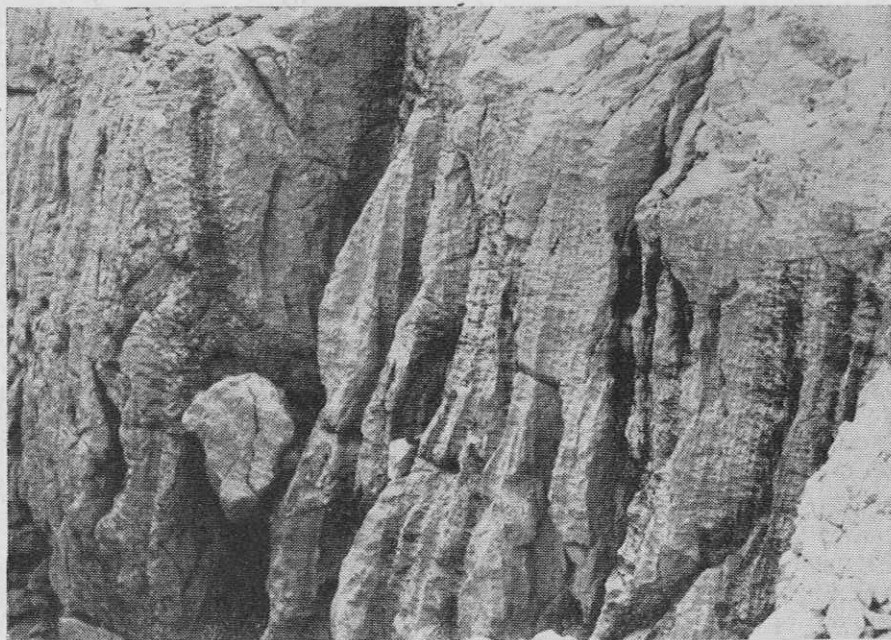

Foto Pavel Kunaver

Sl. 4. Od snežnice razjedeni apnenčevi skladi v steni prepada med Glavo in ledenikom

v Kamniških in Julijskih Alpah konec junija se mi je celo zdelo, da ga je ostalo v Kamniških planinah več kakor v Julijcih.

Poletje pa je bilo slabo, deževno in v gorah je mnogokrat snežilo. 30. junija me je v Bohinju temeljito namočilo in kadar so oblaki odgrnili pokrajino, so pokazali Julijce globoko v snegu. Kmetje so tožili zaradi moče in pozne pomladi. In naše taborjenje v Bohinju od 7. do 28. julija, četudi spada med moje najlepše doživljaje med prijetno mladino sredi krasne bohinjske narave, je bilo nenavadno namočeno. Kljub pretežno slabemu vremenu pa sem moral na Triglav, prvič, da vidim ledenik, in drugič, da zadovoljim hrepenenje mladine po našem velikanu. Mladini je bilo vreme naklonjeno in 21. julija smo v vzorno lepem jutru odšli.

Kot člani Gorske straže smo morali na Toscu posredovati proti skrunilkam naše flore — a izgovor je vedno isti: »Saj je samo za spomin. Kdo pa ve, da se ne sme trgati?« Kaj delajo šole po mestih in na deželi? Kakšen dolgčas mora biti pri pouku, ki ne vzbudi med dijaki in učenci smisla za življenje rastlinskih bitij, za varstvo prirode? Kaj delajo kulturna društva, ker je opaziti med ljudstvom tako malo smisla za resnično nego naše prelepe narave?

Do Vodnikove kočice smo že prehodili nekoliko snežišč, ki so v zadnjih letih že nekaterikrat poleti izginila. Pri Vodnikovi koči

pa sem postal pozoren na snežne razmere v letošnjem poletju. Sam Mišelj vrh je imel še pet snežišč. Toda njegova okolica, in sicer na vzhodu, je bila bogatejša z belimi krpami. Našel sem tam okoli 67 snežišč. Ali je pri tem štetju katero ušlo ali je katero preveč, res ni mogoče trditi, kajti leže preveč neenakomerno raztresena! Prav isto velja za nadaljnje številke.

Čim dalje smo stopali pod Vernarjem, tem bolj sta nam Velska dolina in Kanjavec kazala posledice pomladanskih snegov in posledice slabega vremena v prvem delu poletja. Pa tudi toplega dežja, ki je eden od glavnih sovražnikov snega, ni bilo mnogo. Snežišča tega predela sem štel šele na robu Krmskega sedla in naštel sem jih okoli Hribaric, po Velski dolini in na severovzhodnem pobočju Kanjavca 136. Nekatera snežišča so bila posebno v spodnjih legah manjša, druga zelo razčlenjena, proti vrhu Kanjavca pa so ležale še velike površine pod snegom.

Celo dopoldanskemu soncu izpostavljeni vzhodni bregovi pod Kredarico, Ržjo in Triglavom, nad razpotjem steza na Planinko in Kredarico na Krmskem sedlu je ležalo še vedno 43 večjih in manjših snežišč. S Kredarice pa sem naštel v območju Sovatne, Stenarja in Križkih podov (v kolikor so bili vidni), 90 deloma zelo velikih snežišč. Torej je bilo letos v primeru z zadnjima minulima letoma ogromno snega in to še v drugi polovici meseca julija.

Seveda je pohitel moj pogled, ko se je svet prevalil na Kredarici proti severu, najprej na ledenik. A o ledu ni bilo sledu. V zadnjih dveh letih je kazal ledenik obupne rane in je nazadoval daleč proč od steze, ki drži na Mali Triglav. Niti za ščepec snega ni bilo na talnih grobljah pod Malim Triglavom še daleč proč od kraja, kjer vstopamo v skale. Letos pa — prvaki slovenskih smučarjev so imeli tam, kjer je že dve leti ostro skalovje gledalo na dan in so podolgaste rumene obrobne groblje pričale, da je pred kratkim ležal tam led, — vaje v slalomu na debelem snegu, ki je segal visoko gor v rumeni pas od nekdanjega ledenika zapuščenih sten. Seveda, bil je to le sneg, ne pa led, ki bi nastal šele, če bi se na tem delu nabiral led daljšo vrsto let zaporedoma.

Letos značilnega bučanja vode, tekoče po številnih žlebovih s tajajočega se ledenika, ni bilo. Vladala je tišina, četudi je sonce kar dobro pripekalo. Vse rane na ledeniku so bile na debelo prekrite s snegom. Debeline snega pa nisem meril, ker mi je manjkalo priprav za tako delo. Vendar sneg ni bil tako debel, da bi prikril nazadovanje zadnjih let. Depresija tam pod Glavo je bila kar lepo vidna. Tudi po snegu so vanjo držali umazani žlebovi in v njenem dnu je ponikala v deževju voda kar skozi sneg v porozne sklade apnenca. Značke, s katerimi je geografski inštitut Akademije znanosti obdal nazadujoči ledenik, so bile vse pod snegom. Snežišča so segala nepretrgoma tja do Kugyjeve police, pod Glavo pa tudi na obeh straneh do Triglavske stene. Deloma je to s priložene slike 2 vidno, deloma pa sprednji položni bregovi, ki segajo od Rži in Kredarice dol, zakrivajo veliko snežišče na vzhodni strani Glave.

Foto Pavel Kunaver

Sl. 5. Snežišča med ledenikom in Staničevo koči 22. julija 1955

Zato pa kaže slika tem bolj jasno snežne razmere z dne 22. julija 1955 tudi na starih, že davno od ledenika opuščenih bregovih med Begunjskim vrhom in Ržjo. Seveda, kotlički so na debelo prekriti s snegom letošnje zime in pomladi, a starih množin, ki so na desetine metrov na debelo pokrivala te vdolbine, teh ni več.

Sli smo seveda tudi k prepadu med Glavo in ledenikom (sl. 3). A le debela plast snega je bila v njegovi bližini, o ledu niti sledu — daleč se je že odmaknil od njega. Celo stene so bile večinoma suhe in nekdanje delo snežnice, globoko žlebičje v navpičnih stenah, je sonce lepo osvetljevalo (glej sliko 4 in 5). Odtekajoča snežnica je stene prepada hitreje topila, ko je led segal še preko njega in do njega; sedaj, ko je ledenik odmaknjen od njega, in ponikuje del snežnice že v više ležečih razpokah, se bo topil apnenec počasneje, in sicer le v deževnici in snežnici tistega snega, ki bo ležal v neposredni bližini prepada. —

Zvečer tega dne smo bili že v Staničevi koči — a tudi v njeni okolici je bila prav občutna razlika med večino preteklih let in letošnjim letom. V zadnjih dveh, pa tudi v mnogih drugih letih so konec julija cvetele okoli koč številne cvetice; posebno bogato so bili zastopani v tej družini visokogorskih lepotic razni svišči, tudi Kluzijev svišč med njimi — a glej — letos vse mrtvo razen nekaterih kamenokrečev in drugih revic, ki so kljub slabemu vremenu

Foto Pavel Kunaver

Sl. 6. Položaj na ledeniku 14. avgusta 1955. Led gleda izpod snega samo na levi strani kot kopica poleg črne stene pod Kredarico

in dolgotrajni legi snega priklile med kamenjem na dan. Zaman smo tudi iskali triglavsko rožo, ki se še ni razcvetela. Poletje je prišlo prepozno.

Naslednjega dne sem zaman čakal na sonce, da bi še enkrat z Begunjskega vrha fotografiral ledenik. Dež in tako gosta megla, da sem popoldne nekajkrat zašel, sta me pognala v dolino, med tem ko sem mladino že zjutraj poslal v tabor. —

Dne 13. in 14. avgusta sem bil zopet na Triglavu, ne da bi upal na velike izpremembe, saj je bilo vreme v vmesnem času tudi večinoma pokrito, dne 9. avgusta pa je po kratkotrajnem deževju tako snežilo, da so padale snežinke tudi okoli Planine pri jezeru, kjer sem tri dni taboril z delom Brathay exploration group, pri Triglavskih jezerih je v našem »base camp« temeljito snežilo in na Triglavu je tedaj baje zapadlo okoli pol metra snega. Res pa je, da smo našli na snežiščih dne 13. avgusta še precej svežega snega in Triglav

je bil na višjih policah, kjer se je sneg mogel obdržati, še ves bel. S Prehodavcev je bil videti dne 12. avgusta zaradi tega na zahodni strani zelo »pomladanski«. Dne 13. in 14. avgusta sem si ogledal ledenik. Snežišča so sicer nekoliko nazadovala, a sledovi smučanja od meseca julija so bili mestoma še vidni. Novo je bilo v glavnem le to, da se je na dveh krajih pokazal led izpod snega, a to sta bili le dve borni krpi sredi bele odeje. Tudi sedaj je vladala tišina. Nekaterikrat pa je moralo biti hudo mraz, kajti pravi ledeniški led je na več krajih pokrivala skorja ledu, ki je nastal iz vode, ki je polzela s snežene odeje preko njega in zmrznila kot bleščeča plošča prav kakor na kakem drsališču. Slika 6 ti kaže del golega ledu na ledeniku dne 14. avgusta 1955. Vidiš jo tik temne stene na levi, ki se s Kredarice spušča proti ledeniku. Vse druge lise sredi snega so le kamenite goličave, ki gledajo više gori iz ledenika, niže spodaj pa iz letos izredno obsežnih snežišč na dan. —

Tako je hladno leto podaljšalo življenje našega ledenika že zopet za nekoliko časa, četudi so sledili nekateri topli dnevi konec avgusta in septembra. A prav v sredi tega meseca se je vreme zopet poslabšalo in sneg je zapadel globoko v doline. Iz nekaterih krajev v Srednji Evropi so dospela poročila, da je zapadel globok sneg celo na nižjih gričih in na še ne pospravljene poljske pridelke — a do začetka jeseni je bilo še teden dni! Tako je padel tudi moj načrt ogledati si razmere na ledeniku meseca septembra, v vodo, ali bolje v novi sneg. Smučarji so že konec septembra ponovno smučali na snegu, ki je pokrnil ledenik...

Mitja Šarabon:

MISCI

IV.

*Vse težji sem od skritega daru,
ki ga v pomlad spočel je dan in čas —
in čez poletje zibal je moj klas
vihar in žarek, grom in dež miru.*

*In težji, težji od krvi jeseni
in barv in vonjev, sonca in prsti —
postajam zreli sad za vse ljudi,
ki jim grozi sovraštva meč strupeni,*

*za vse, ki ljubijo in ki črte,
ki brez moči so in ki jo dele,
za vse, ki upajo in so brez upa.*

*O, vsem naj bom ljubezni polna kupa
in vsem naj bom na strmi poti kruh
do dne, ko jim sijal bo mir in duh!*

Marko Dular:

DVA VZPONA

1. Severna stena Dachla

ablešče se naenkrat mokre plati, le v levem delu stene mečejo rumeni odlomi dolge sence v »Zajedo smrti«, vso marogasto od snežnice, ki žubori v ogromnem lijaku tik pod vrhom.

Rrom — v loku zagrmi slap snega čez plati, brizgne preko stebrov, šele globoko spodaj, v položnih žlebovih se snežni valovi umire. Tu pa tam prižvižga zaostal kos ledu in izgine za njim v globino. — Na robu stene se lomijo opasti.

Plezava direktno smer v razu Rosskuppe in s strahom pogledujeva v steno Dachla, čez katero so pred trenutki grmele mase snega in ledu. Je to poletje? Stojiva do kolen v snegu in se izmikava ledenim drobcem, ki s sičanjem lete mimo. Najino razmišljanje pa prekine mrzel veter in preden se zaveva, je nebo pokrito s sivimi, viharnimi oblaki. V tem ko z besno zagrizenostjo kopljem zadnje metre snega v steni, prične ponovno snežiti. Čaka naju še sestop do Haindlkarhutte, sestop v obliki pet ur trajajočega tipanja v temi in snegu.

☆

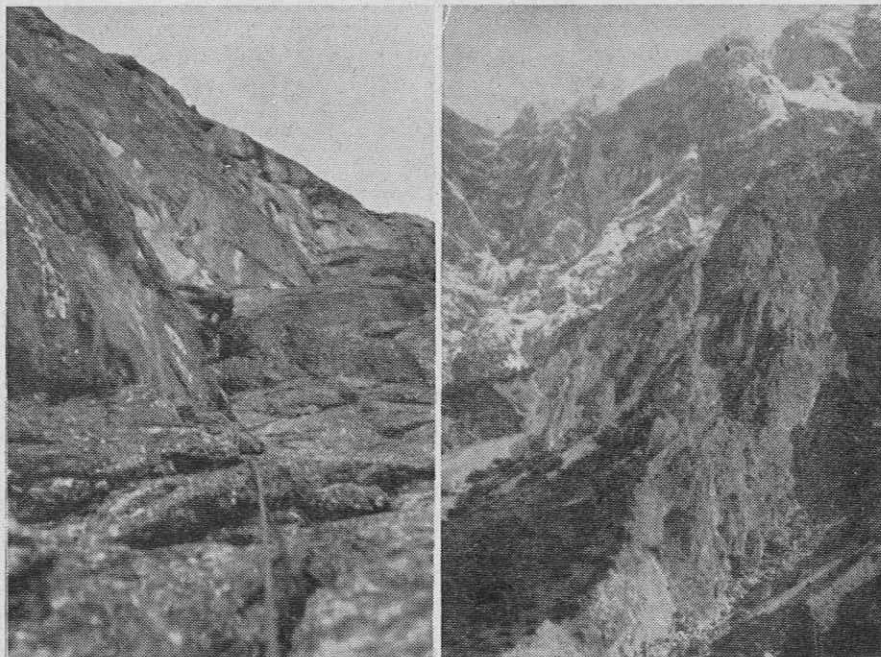
Tri dni pozneje...

V zgodnjem jutru greva po stezi med rušjem in visokimi macesni proti steni. Počasi se dvigujeva iz megle, ki zagrinja nižino. Strmo nad nama se pne gladki zid Dachla, ki se nadaljuje v vitkih oblikah Rosskuppe in naprej v rumenih, prevesnih odlomih Peternschartenkopfa. Na nasprotni strani doline zakipi skalovje v masivni vrh Buchsteina, se razlije preko vse pokrajine do meja obzorja, kjer se spaja z nebesno sinjino.

Pod Rosskuppe, v Dachlschlucht se najina pot loči od nadelane. Zavijeva v žleb na desno. Po nekaj lučajih splezava v skale na desni breg, v Dachlovo podnožje. Megle pod nama se trgajo in globoko v dolini zagledava zeleno vijugo Aniže, bleščečo se v jutranjem soncu. Čudovit pogled.

Ustaviva se. Listava po vodniku in primerjava začrtano smer s steno. Junaško jo ubereva na desno. Priplezava pod rdeče, krušljive prevese, pod spodnji, še ne preplezani del Dachlove diagonale. Nikjer klinov ali kakega človeškega znamenja. V preveliki vnemi splezam po ozki polički prav v dno navpične zajede. Z dolgim nosom se vrnem k prijatelju. To je pa od hudiča! Precej manj samozavestno se vračava nazaj proti Dachlschlucht.

Po vrhnjem sistemu polic poizkusiva še enkrat v desno. Na kočljivem mestu najdeva dva klina. Kmalu stojiva na širši zagruščeni polici. Sedaj sva na konju. Nad seboj že vidiva tri kline. Vod-

Galerija klinov pod nihalnico

Dachl in Rossskuppe

Foto Dular

nik z napačno včrtano smerjo pa v malho. Dve dragoceni uri sva izgubila zaradi njega. Malo se še »porajkljava« in naveževa. Srečno pot!

Natanko ob enajstih začenjam strmo ploščo v znožju gladkega stebrička. Majhni oprimki, sitna zadeva. Delo olajšuje še snežnica, ki teče iz votline na vrhu obeliska. Po temeljitem pihanju v premrle prste je ovira le za menoj. Anteja počakam na travnati blazinici. Prestop v desno in čez dva skoka v mokro votlino.

Prečnica iz votline v žmulasto, previsno steno, je na moč podobna prvemu raztežaju v Čopovem stebriču. Čez previs splezava v zajedo nad votlino. Kar ustrašim se množice klinov, ki mi z vseh koncev srše nasproti. Tu — je torišče za zbiralce starin, od klinov za »marelce«, pa do pravih batov, ki z debelo plastjo rje jamčijo za solidnost. Kot orjaški obok se nad menoj pogreza trebuhasta prevesa, ki pa na srečo razpolaga z odličnimi oprimki. Na prižničastem stojišču, oziroma sedišču zasačiva vpisno knjigo. S kolumbovskimi občutki se vpiševa vanjo kot prva jugoslovanska naveza.

Ozreva se navzgor. Odpre se pogled na najtežji del stene. Cel pas preves se boči nad nama. Mokra zajeda, opremljena s tremi klini; konča se v spolzkih, neprijaznih žmulah. Desno ob poklini — gladka plošča, ki se v loku potopi v ogromne prevese — nihalna prečnica.

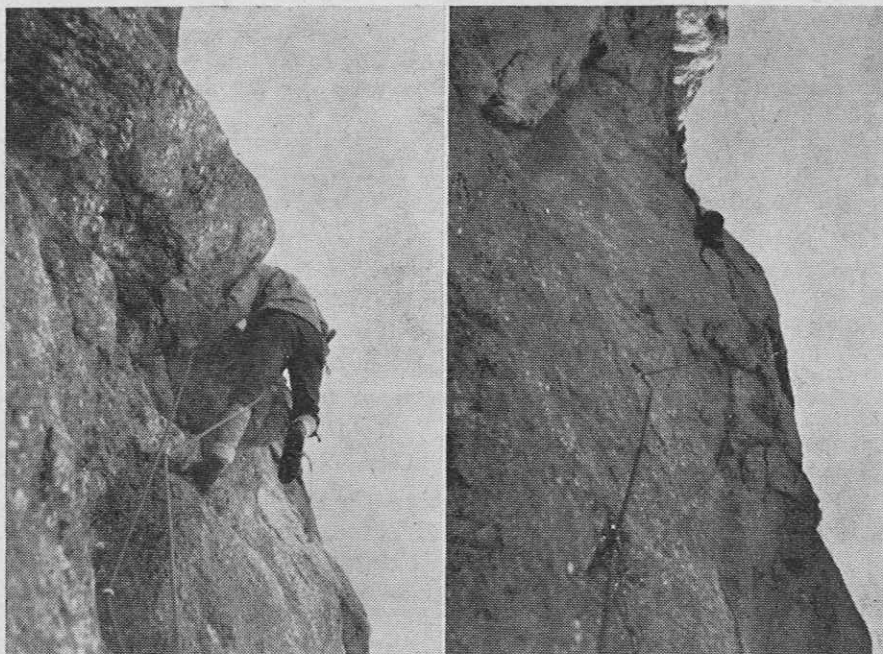
Splezam do najvišjega klina, v katerem visi konec stare vrvi. Pred mano je najdelikatnejše mesto na vsej turi; spust v navpično, odprto steno. Najprej previdno pogledam navzdol. Nekaj metrov plati, potem pa nič —, šele tri sto metrov pod nama se pokažejo z muravico in rušjem porasle police v Dachlovem vznožju. Na vse znane in neznanе načine se odrivam proti desni za rob. Nekaj sežnje naprej zagledam dva klina. Še malo. Streme! Igra je dobljena. Zasedram se na majhnem, a udobnem stojišču. Ante se odpravi na pot. Zapelje se čez ploščo in tako stojiva pod galerijo klinov, ki jo prekinja črna streha. Srčkan karabinček se nama smeji v previsu. Kot izstrelek zletim iz stojišča in v trenutku rešim ubogo stvarco rjavenja. V okrilje naju sprejme mokra in strma leva.

Kje se gre naprej? Desno so plošče, levo ogromne žmule, nad nama strehe. Odločim se za algasto, mokro poč, ki se konča v strehah nad nama. Po nekaj metrih odkrijem zarjavel klin. V ne najlepšem stilu pripravim do strehe in prečim po robu v ozko poklino. Znajdem se na slabem, hudo izpostavljenem stojišču, na priraščeni luski. Dva majava klina ti dajeta občutek varnosti, medtem ko stojiš z eno nogo na majhnem parobku. Še malo navzgor in prestopim v navpično, gladko steno. Tako zračnega mesta pa še ne. Vertikala in izgajenost — to je Dachlova stena. Šest sto metrov visoka plošča šine iz prodnate kotanje, konča se v vrhu, podobnem človeški lobanji. Nekaj rahločutnih prijemov, širok razkreh in z olajšanjem vpnem prvi klin. Iz ozke, zasnežene poličke zagledava razvpito poč, ki privede na gornjo krožno polico.

Čez smešen, trebuchast previs ročkava v levo na strmo stojišče pod začetkom pokline. Pet do šest metrov najtežje stene naju še loči od poč. Le redki klini olajšujejo delo v sicer masivni, gladki kamenini. Dosežem spodnji rob poč. Malo više zagledam globoko v poklini nekaj klinov. Stegujem se za njimi, a zaman. Roke, ki so spravile to železo v poč, so pa vredne spoštovanja. Blagor ljudem, ki razpolagajo z dolgimi okončinami. S to salomonsko ugotovitvijo preneham z razmišljanji o ustroju človeškega telesa. Na malo večjem stopu vpnem predzadnjo vponko. Krušljiv previs se boči nad menoj. Na srečo zatipam klinovo uho. Poteg navzgor, še korak okrog raza in stojim na širši polici. Dva metra pred klinom mi pa zmanjka vrvi. Pa novega v skalo. Medtem ko se jezim na Avstrijce, ki plezajo s štiridesetmetrskimi vrvmi, pride Ante do zob oborožen z vponkami.

Spet privlečeva na dan nesrečni vodnik. »Po dveh raztežajih prečenja v desno, do Prussikschluchta. Tu je več možnosti. Najbolje: po hrapavi poč navzgor in po lažjem v škrbino med Dachlom in Hochtorom.«

V redu. Greva naprej! Od stojišča splezava še malo navzgor in po izpostavljeni polički v desno. Ravno, ko pridem okrog vogala, se mi sonce zareži naravnost v obraz. Ves mraz severne stene se v hipu izpremeni v peklensko vročino. Po drugem raztežaju se ustaviva in pričneva s preiskavo za Prussikschluchtom. Zaplezam v plitev, strm žleb. Pol vrvi je že v zraku, v steni pa ne žleba ne poč. V manj

Detajl iz centralnega dela. Streha

Foto Dular
Eno najlepših mest: poč pod 'gornjo krožno polico'

kot minuti zdrdram vse zoološko znanje, kar mi ga je še po naključju ostalo iz gimnazije, na račun ubogega avtorja, ki je spisal tak vodnik. Ker tudi to ne pomaga, se skobacam nazaj.

Prečiva še en raztežaj v desno. Že čujeva pritajeno grgranje vode v široki grapi med Dachlom in Hochtorom. Stečeva k vodi. Medtem ko se prevezujem, opazi Ante v poči nad nama — klin. Neznansko se razveselim tega odkritja in že se spoprijemljem z moko poklino. Kljub vsem potapljaškim sposobnostim vpnem prvi klin z največjo muko. Sijajna plezarija, à la mokra Jugova poč, samo, ta je previsoka. S hvaležnostjo se spominjava plezalcev, ki so tako lepo nabili kline v izbrušene žmule. Za začimbo pa prav, prav gladek stebriček. Z občutkom neznanskega udobja se zagvozdim v kamn, ki je na vrhu zaprt s streho. Pred koncem prestopim na desni strani kamina v steno in čez neroden, naložen previs v položno grapo.

Še enkrat se vzdigne skalovje navpik, preden doseževa greben v škrbini med Dachlom in Hochtorom. Vrisk. Severna stena Dachla je pod nama.

Po grebenu se vzpenjava na vrh. Sonce meče dolge najine sence po ploščadah na južni Dachlovi strani. Mudi se. Hitiva na Rossskuppe in naprej na Peterscharte. Zadnjič ujameva s pogledom žarečo oblo, ki se pogreza za snežne vrhove.

V dolini prižigajo luči. Okoli ognjišča se suče veseli oskrbnik Hubert in pripoveduje o zadnji turi na Reichenstein. Družba plezalcev je zbrana v kotu okoli petrolejke, igrajo tarok, vmes pa razpravljajo o novih smereh.

Zunaj brije veter, in steni se utruga skala, čez čas šele se s treskom razpoči v Dachlschlucht. Midva pa se spuščava s svetilko med zobmi po strminah Peterschartenkopfa. Še porasel skok in že stojiva v grušču pod steno.

☆

Hropeče se vzpenja lokomotiva v breg. Na svidenje, Gesäuse! Zelena dolina se koplje v soncu, nad njo pa šine skoraj do neba sivo zidovje, kot bi ljubosumno hotelo odrezati ta košček zemlje od sveta, od sonca. Daleč skozi okno se sklanja prijatelj. Pogled mu tava po robih in plateh, kjer sva še včeraj iskala doživetij in boja. Nisva opravila vsega, si verjetno misli tudi on. Prideva zopet in upam, da bo naše srečanje prijaznejše. Sonce se ravno dotakne Dachlove glave, ko zagrmí, in že brzimo v tunel. Tak je zadnji spomin na Gesäuse, na gorovje navpičnih skladov modrikastega apnenca.

Urvež v Celovcu. Naprej! Med brezami se pokaže modra gladina Vrbskega jezera, mi pa hitimo proti jugu — v domovino.

Nežna modrikasta črta na obzorju se bliža, izluščijo se obrisi gora, gora poraslih s planikami in jesenskim cvetjem. Sneg je že pobelil vrhove, ovce se vračajo v dolino. Vedno pogosteje se ozirava navzgor. V hipu naju zgrabi ona divja neutešena slast po mrtvih skalah, po vetru, ki biča v obraz, po soncu, po doživetju, ki terja celega človeka.

Matjaž Kmecl:

KAKO SVA ŠLA Z METKO V HRIBE

Ne vem, kadar sem šel mimo gospodične Metke, se mi je vselej zazdelo, da imam nos pravzaprav nekoliko daljši, kot ga v resnici imam, in da sem bolj rdečeličen, kot bi si kdo lahko mislil. Toda to je bil verjetno samo občutek, povedal pa bi vam rad, kako sva zadnjič šla z Metko v hribe.

Metka stanuje pri teti, a to je stara, čuječna teta, ki zelo pazi na ugled svoje hiše. Tam se hodi ob devetih spat in se zgodaj vstaja, jé se z žlico (samo juho), vilicami in nožem, tudi kihati se ne sme preglasno in, kar je najhuje, — obiski so omejeni. Jaz nimam dostopa in zato sva se vse zmenila kar spotoma.

A stvar je bila takšna: Teti je umrl stric in ona je morala na pogreb. Zdaj bo Metka dva dni sama doma; to se pravi, da bova šla na izlet — v hribe seveda, vedno sva sanjala o tem. Vendar je tu vmes še Monitor, staro, zavaljeno ščene, pol tetinega življenja, vse

tetino življenje, tuzemsko in onozemsko. Z drobno podganjo glavo, s strahotnim trupom, prepasanim s tremi pasovi, da se ne bi razlezel na vse strani. — Stara, nadušljiva, požrešna mrcina Monitor! Teta se je bala zanj in ga ni hotela vzeti s sabo na pogreb. Metka naj bi ga pazila, česala in mu postiljala. Dva dni! Dva dni!

Ugibala sva, kaj naj bi storila. Spočetka sva mu mislila kupiti dva, tri kilograme klobas — onih, lovskih, in ga samega pustiti doma, zaklenjenega v sobi. Toda Monitor je poleg vse svoje ogabnosti še skrajno prostaško ščene, pa bi s svojimi iztrebki posvinjal celo sobo, da bi po hiši smrdelo še nekaj let potem. Meni bi to bilo seveda vseeno, vendar ni Metka hotela slišati ničesar takega.

A končno nama ni ostalo drugega, kot da sva ga vzela seboj, v hribe.

Bledo jutranje sonce je oznanjalo vesel in lep dan. Vse je bilo tako praznično in radostno, da sem se mislil Metki že kar na vlaku izpovedati, vendar je ves čas sedel v kotu še nekakšen zavirač ali nekaj podobnega, tako da tega nisem storil.

Na zadnji postaji smo se srečno iztovorili, tudi Monitor je bil dobro razpoložen — in jo ubrali kar po glavni cesti — malo levo, malo desno, navzgor in navzdol.

Končno smo prišli do velike table, kjer je pisalo: Na to in to planino 6 ur hoje.

Molče sva korakala naprej, vohala čudoviti gozdni vonj, ves nasičen jagod, smole, vresja in brinja. Čez vse pa se je razpenjal tih, brenčeč mir — neslišna pesem brezkončnosti. Na mirno tekoče nebo so bile prilepljene onkraj doline gore, ki so se ves čas vzpenjale kvišku, a se obenem ves čas s krčevito, težko ljubeznijo priklepale na zemljo. Vsa prevzeta ob tem prvem veličastju sva brez misli korakala po stezi navzgor. Na vsem lepem pa me je spreletelo: Zdaj, zdaj je pravi čas! Požrl sem slino in jo prijel za roko, za njeno mehko, toplo ročico.

»Monitor! Kje je Monitor?« me je preplašena pogledala. »Monitor! Izgubila sva ga!«

Spustil sem jo in pogledal okoli sebe.

»Saj res, kje je Monitor?«

Zdaj je ona prijela mene in s solzami v očeh začela prositi:

»Pojdi ponj! Ponj... Teta... Kaj bo rekla! Takoj, daj, poišči ga, za božjo voljo! Monitor, Monitooor!« je začela klicati. Potem sem začel klicati še jaz in klicala sva tako dolgo, da nisva postala lačna.

»Monitor, Monitooor!« A njega od nikoder.

»Gotovo je padel v kak prepad,« je začela jokati Metka. »Ubogi Monitor, tako dober, poslušen psiček je bil. Ubogi Monitor! Pa teta... Uhuhuhuhu!«

Na, zdaj sva imela, kar sva iskala: Ona je jokala na ves glas, jaz sem bil lačen in Monitor se je celo izgubil.

»Metka, daj, še enkrat kličiva!« Obrisala si je solze, požrla slino in pomagala:

»M-m-monitooooor!«

A gore so samo odmevale: Monitoor, Monitoor...

Čez pet minut je Metka spet začela jokati.

»Tako dober psiček je bil, tako plemenit, tako rada sem ga imela... tako srčkan, tako priden... Nikoli se ni ponemaryl v sobi... vedno... tako...«

»Saj ga grem iskat, Metka. Potolaži se! Najdem ga, pa če je živ ali mrtev!« sem ji odločno dejal. »Ti pa me počakaj tukaj in prigrizni, če si lačna!« Prav težko mi je bilo gledati v njenih velikih, sanjavih očeh solze.

Šel sem navzdol po poti in premišljeval, kje sem ga nazadnje videl, a to je bilo prav tam, pred tisto tablo, ko je opravljal malo potrebo. Gledal sem med potjo za vse večje kamne in v vse luknje, kar jih je bilo, pa ga ni bilo nikjer. Skoraj sem že obupal, ko sem prišel tudi do napisa in zadaj, za njim, je v mehki, sončni travi ležal, mižal in se od zadovoljstva smehljaj. To ogabno, smrdljivo ščene! Ta izprijeni, malomeščanski cucek! Zdaj ti bom pokazal! Spravil sem ga pokonci in mu jih nadeval. Med tem opravičilo sva se zapletla v nekakšno bodljikavo grmovje in končno sva oba prilezla ven marogasta, opraskana in strgana. Poleg tega pa je Monitorju popustil še eden od jermenov pa ga je trebuh zdaj močno oviral pri hoji; zato sem si ga zadegal na ramo in se vrnil k Metki.

Medtem, kajti to je trajalo lep čas, so se čez gore sem pripodili oblaki in kazno je bilo, da se bo vreme poslabšalo.

»Monitor, dragi Monitor!« je že oddaleč vpila Metka, ki je sedela na tleh, obdana s kupom konzervnih škatel in se ravnokar sladkala z jetrno pasteto. »Moj ljubi, dobri Monitor, samo da si živ!«

Jaz pa sem ji samo rekel: »Le glej, da ne boš kdaj tako debela kot Monitor!« in sem si z robcem otrl čelo. Ko smo se vsi najedli in je Monitor za nameček še požrl moje klobase, ki sem jih skrtil v obrobni žep nahrbtnika — »za vsak primer« —, smo krenili dalje.

To, zdaj, je šele bilo nekaj veličastnega! Ob pobočju so drseli divji, gladki valovi vetra in zvonili na borovce, macesne in zadnje smreke, kot bi vse to bila velika, mogočna godba in bi nekje pod zemljo prepevali starodavne pesmi. Zdaj močno, uporno, zanosno, potem zopet grgrajoče pošastno, umirajoče in končno tiho, sanjavo, kot bi se vse izgubljal v meglene daljave. Nad vsem pa so se podili oblaki, cunjasti, zverženi, strastno drhteči; sivi in beli, čisti in umazani, temni in svetli, kot zgodovina. Kot zgodovina, sem pomislil. Kot Metka. Zdaj ji bom povedal. Že jo držim za roko... kako je topla, drhteča! »Me...«

»Monitor, kje je Monitor?«

To prekleto, staro ščene!

»Monitor, ljubi psiček!«

»Monitor... pre...« mislil sem reči nekaj grdega in strašnega, toda medtem sem pogledal Metko in bolj pomirljivo nadaljeval: »Pre... ljubi menda res ni. Samo za zgago je. Poldne je že. Kje bi že lahko bila, če ne bi bilo tega cucka!«

Ona pa kar naprej: »Monitor, ljubi, dobri psiček! Tako sem ga imela rada! Teta, — kaj bo rekla!«

Kazalo je, da se bo vsak čas ulilo. Oblaki so bili čedalje nižji, gostejši in črni. Zdaj so se valili kot veliko morje prav malo nad najinima glavama in se zadevali ob macesnove vršičke. Nekaj je bilo potrebno hitro ukreniti. Prve kaplje so padale. Malo više sva na nekakšnem zemljevidu videla pastirsko kočo.

»Potem, potem ga poiščeva. Zdaj hitro stopiva! Dež bo, naliv. Saj že gre!«

»Monitooor...« je tiho jokala.

»Zdaj ne bo nič. Že tako bova mokra.«

»Brez Monitorja ne smem pred teto... Monitooor...«

»Pojdiva, pojdiva, hitro!« Prijel sem jo za lakti in jo povlekel za sabo. Šla je brez volje.

»Monitor, Monitor!« je stokala ves čas.

Dolge poševne deževne kaplje so poredkoma zaplavale skozi zrak. Poredkoma pa samo nekaj minut, potem so bile čedalje gostejše. Vsa premočena sva prišla na velik travnik in tam v kotu je stala kočica. Sklenil sem pa: Če še enkrat srečno najdeva najino žival, ji bom najprej pomagal sleči še ostala dva jermena, potem pa jo bom vtaknil v nahrbtnik in jo nosil. Zelo kruto sicer, ampak potrebno!

Pridriviva do kočice, vrata priprta, nikogar notri! Le tema nama je zevala nasproti. A ko sva se privadila, sva se najprej hotela nekako posušiti. Dalo se je otipati pri ognjišču nekaj suhljadi in potrebne so bile samo še žveplenke. Tudi te sva našla in kmalu je zajela notranjščino drhteča, spreminjasta svetloba. Tedaj pa je Metka zakričala, se me oklenila in pokazala v kot sobe: »Tam, tam, glej...!«

Pogledal sem in tam se je res premikalo nekaj bolj podolžnemu sodčku podobnega, nekaj povsem neopredeljivega. Takoj nato pa me je Metka spustila in stekla tja.

»Monitor! Ljubi Monitor! Srček, ali te zebe? Boš papcal? Monitor! Samo, da smo spet skupaj! Samo, da smo spet skupaj!«

— Saj čisto brez soli pa le ni ta pes, sem zadovoljen pomislil. Zadovoljen, ker sem se znebil velike skrbi. Zdaj smo bili spet vsi lepo skupaj; sedeli smo pri ognju, odpirali konzervne škatle, odvijali in zavijali razne zavitke, žvečili in požirali, kolikor hitro se je dalo in se od zadovoljstva drug drugemu smehljali. Okoli nas pa je štopotal dež in zavijal veter. Brrr! Kot velike mrtvaške orgle je pel med borovci in brenkal na macesne. O, sem pomislil, kako je to veličastno! Sam si, nikjer, daleč naokoli ni žive duše, ti pa si sam sredi te zmešnjave! In bilo bi še naprej tako veličastno, če se ne bi bil začel Monitor na vsem lepem tresti. Metka je mislila, da ga zebe, a jaz sem bil prepričan, da je dobil želodčne krče, ker je preveč pojedel. Vendar v takšnih primerih zmeraj obvelja žensko mnenje in že sem moral vzeti svoj suknjič, ki se niti še posušil ni dobro, zaviti vanj Monitorja in ga vzeti v naročje. Tako sem ga držal pri ognju in se

spet zamislil. — Čisto sam si, le veter in dež in nizki črni oblaki. Sam sediš na kamnu, podpiraš si glavo in razmišljaš o tem, kako je življenje minljivo. Groza te je, lije pa bolj in bolj in veter je čedalje močnejši. Vseokoli tebe je temno, le nekje visoko nad oblaki se kopljejo gore v čisti sončni luči. Kako veličastno! Poln visokih občutkov sem se obrnil k Metki. Kratko ostriženih črnih laskov, vitka, z velikimi sanjavimi očmi je sedela poleg mene. Zdaj ali nikoli, sem si rekel. To je najveličastnejši trenutek v mojem življenju! O tem trenutku sem razmišljal dolga leta, sanjal o njem in se ga veselil:

»Metka...« Zardela je in sklonila glavo. A v tistem trenutku sem začutil, kako je Monitor prenehal drhteti, po roki pa mi je spolzelo nekaj toplega, tekočega. Zdaj sem začel drhteti jaz.

»Kaj si mi hotel povedati?« bi mi bila rada pomagala.

Gledal sem jo brez besed. Čez čas pa:

»Monitor se je ponemari, Metka. Monitor me je...« Nekaj časa sva strmela drug v drugega, potem pa sva začela skupno vpiti na Monitorja, potem ko sem ga že prej v veličastnem loku zadegal od sebe v zadnji kot koč. Ta stari, zmešani pes! Človek gre v planine, z velikimi načrti, cel nahrbtnik konzervnih škatel si nakupi v te namene, ves teden se na to pripravlja, sestavlja v sebi zaljubljene govore, a to zanikrno pomehkuženo ščene mu pokvari vse. Vse, vse! Vse, do zadnje trohe. Tako sva bila obupana, da sva drug drugemu padla v objem in se od jeze jokala. Se pravi, ona je jokala, jaz sem pa smrkal. To staro, zmešano, zanikrno ščene! Zunaj pa je lil dež in zavijal veter.

Čez čas me je začela gladiti po rokavu in me vprašala:

»Ali te je tu?«

»Tu, Metka!« Nato me je poljubila in jaz tudi njo. In potem spet ona in nato spet jaz. Nobeden od naju ni hotel ostati kaj dolžan, a ker sva si ves čas sponojala, sva si tudi ves čas vračala.

— Čez pol ure (če kogar koli mika, kaj sva počenjala še tiste pol ure, dokler ni naliv ponehal, naj si ogleda kateri koli ljubezenski roman in si bo na jasnem) sva sklenila, da se bova vrnila. Bilo je že okoli dveh popoldne, pojedli smo že skoraj vse — ostalo je le še nekaj pokvarjenega sira, — do prve planinske koč je bilo še približno štiri ure hoje, — zato sva sklenila, da se vrnemo. Zbasala sva srečno Monitorja v nahrbtnik, tako da mu je glava gledala ven, odvrгла prazne konzervne škatle in se odpravila v dolino.

Še vedno so se cunjali po nebu oblaki, se dvigali in padali in se veselo lovili. Tu in tam se je med njimi odprlo okno, da se je pokazalo modro nebo v vsej svoji radostni lepoti. Zrak je bil moker, čist in oster in od borovcev so padale podolgovate, zaobljene kapljice. Tiho sva korakala po tej lepoti navzdol. Oh, sem si mislil, zdaj je vse dobro. Tudi Monitor nama ne more nič. Lepo gleda iz nahrbtnika in uživa razgled.

Tako smo se vrnili v dolino, ujeli zadnji vlak in se zadovoljni vrnili domov. Teta je stala pred hišo in že od daleč vpila:

»Vam že pokažem! Ali se zdaj hodi domov, svojat? In kar v dvojce! Naša hiša je poštena... Kaj pa vi tukaj delate, zelenec? Alo, domov!« Sklonil sem glavo in hotel molče odkorakati, ko me je spet vrgel nazaj krik:

»Kaj pa imate v nahrbtniku?« In potem nekakšno zdihovanje in stokanje in potem nekakšen padec. Hitro sem se obrnil, skočil k vodovodu in položil namočen robček teti na čelo. Odprla je oči in vprašala: »Ali je živ?« Snel sem hitro nahrbtnik, ga odprl in izvlekel ven Monitorja. Pri tem je strahotno zasmrdelo.

»Gospa, živ je! Kaj ne bi bil! Še... Preveč konserv je pojedel.«

»Samo, da je to! Samo to! Ljubi, dragi Monitor!«

Spominjam se, da sem ji še hotel natvesti, kako je Monitorja na vsem lepem zmanjkalo, midva pa sva ga šla iskat in ga končno našla visoko v hribih. A ona je zamahnila z roko in dejala:

»Pustite to! Pojdite zdaj, ne rabim vas več!«

Pogledal sem Metko in sem šel.

Tako, vidite, sva midva z Metko šla zadnjič v hribe. Lahko bi se bilo končalo slabše, kot se v resnici je. A ko sem pral nahrbtnik, sem kljub temu sklenil, da ne vzamem nikoli več nobenega psa v planine. — Z Metko je to seveda drugače...

Ivan Tominec:

BOTANIK ANTON KERNER NA SNEŽNIKU

lovek je človeku bližji v gorah kot v mestnem vrvežu. Ko se s prijateljem zastrmiš z visokega vrha v stokilometrsko dalje, ko uživaš z njim krepilen počitek ob gorskem studencu, prestajaš z njim v strmi steni nevihto s pogubnimi strelami in druge nevarnosti, se zbližuješ z njim. Še čez dolgo časa se rad spominjaš sopotnikov v gorah. Tudi če si samotar, se razveseliš človeka, ki ga srečaš na gorski stezi; pokramljaš z njim kot s starim znancom, nato si voščita srečno pot in odideta vsak v svojo smer. Mnogo sem hodil po gorah sam — tudi samota je včasih potrebna, dasi je drugim ne priporočam na gorskih strminah, ker je vedno vsaj nekoliko tvegana. Nikdar pa nisem bil nejevoljen, kadar me je enak samotar dohitel. Pozdravila sva se kot stara znanca, nato sva skupaj nadaljevala pot.

Ta vez, ki družijo vse nas, ki se srečujemo po gorah, pa sega tudi v preteklost k tistim, ki so dolgo pred nami hodili po istem gorskem svetu, po katerem hodimo mi danes. In če so med temi osebnosti, ki pomenijo kaj več za razvoj planinstva, za naše znanje o gorah, se jih tem rajši spominjamo, ker so nam utirali pota v gore in odkrivali njih lepoto; spominjamo se jih s hvaležnostjo, ker so naši učitelji

in vzorniki. Med temi niso zadnji znanstveniki, predvsem botaniki, ki so zahajali v naše gore ne le zato, da so obogatili znanost, temveč jih je gnalo tja isto hrepenenje po lepoti gorske narave in izrednih doživetjih, ki izvablja tudi nas v višave.

Te vrste naj bodo posvečene enemu teh mož, znamenitemu botaniku dr. Antonu Kernerju in njegovemu vzponu na Snežnik l. 1864.

Kmalu bo sto let od tega. Nehote se moramo vprašati: Ali danes, ko sta naše planinstvo in naš alpinizem že tako razvita, da si ne moremo več očitati, da smo zaostali, ne zanemarjamo Snežnika, te edinstvene naše gore, najvišje na slovenskem Krasu, s čudovitim razgledom na morje, na Dinarsko pogorje, na Kras in Alpe, z obsežnimi gozdovi, globokimi vrtačami, jamami in brezni, z zanimivo favno in floro? Pravzaprav pa Snežnik ni le gora, temveč obsežen, le prav malo razčlenjen masiv, ki se je v kopi z nadmorsko višino 1796 m najvišje dvignil.

Geološka zgradba tega obsežnega masiva, sestojčega iz krednega apnenca, tu pa tam tudi iz jurskih in triadnih kamenin, s tem v zvezi pomanjkanje tekoče vode kljub obilnim padavinam zaradi bližine morja in posebnih meteoroloških pogojev, na mnogih mestih skoraj neprehodni gozdovi, zavetišča divjačini, pa pravo alpsko rastlinstvo v razmeroma majhni nadmorski višini, vse to označuje to pokrajino kot svojevrstno in jo dela v geološkem, meteorološkem, favnističnem in florističnem pogledu izredno zanimivo. Mikavno je tudi za planinca, a ker je od rok in zdaj še brez turističnih naprav, ima malo obiskovalcev. Zato — žal moramo reči »zato« — pa je njena flora po objavljenih poročilih redkih izletnikov na Snežnik še nedotaknjena.

Snežniška flora je v šestdesetih letih preteklega stoletja vzbudila pozornost znamenitega avstrijskega botanika Antona Kernerja. To ime je znano vsakemu botaniku. Ker je Kerner hodil tudi po naših krajih, nabiral in določal rastline tudi po naših gorah v času, ko slovenskega planinstva še ni bilo, je prav, da širšim krogom naših planincev ne ostane neznan ime moža, ki je posvetil svoje življenje znanosti o rastlinstvu in razčistil marsikatero vprašanje v zvezi z rastlinsko odedo slovenske zemlje. Kot Scopolija, Hacqueta, Zoisa, Hladnika, Tommasinija, moramo tudi Antona Kernerja uvrstiti med učene odkritelje cvetne lepote našega gorskega sveta.

Kerner je pri marsikaterem rastlinskem rodu, rastočem na Slovenskem, popravil oziroma izpopolnil dotedanje znanje o našem domačem rastlinstvu. Za kranjsko floro si je pridobil tudi mnogo sodelavcev. Tako so pri njegovem standardnem delu *Flora exiccata Austro-Hungarica* (1881—1913) sodelovali s prispevki iz Kranjske: Dežman, Derganc, Halácsy, Krašan, Leithe, Mulley, Paulin, Pernhoffer, Robič, Stapf, Šafer, Woss, Wettstein.

O redkih rastlinah slovenskega ozemlja je poročal v svojih delih na več mestih. Ko je na primer v *Österreichische botanische Zeitschrift* 1875 razpravljal o alpskih križancih jegličev, je na strani 80 izčrpno obravnaval križance *Primula venusta* iz idrijske okolice.

Kerner je razčistil tudi vprašanje tiste zagonetne cvetke, ki ji je dr. Julius Kugy posvetil eno najlepših poglavij svoje knjige »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, ker mu je bila, čeprav jo je toliko let zaman iskal in je ni nikdar našel, v mladosti vodnica do vseh kotov in koticov Zlatorogovega kraljestva, v starosti pa simbol vse tiste lepote, vseh čudes in doživetij, ki so mu jih naklonile ljubljene gore. Bila je to tista *Scabiosa Trenta* Hacquet, za katero je Kerner po Hacquetovem originalnem herbarijskem primerku dognal, da ni nič drugega kot *Cephalaria leucantha* (L.) Schrader.

L. 1864 se je mudil Kerner na našem Krasu, da bi preučil tamkajšnje rastlinstvo. Ob tej priložnosti se je povzpел tudi na najvišjo kopo slovenskega Krasa, na Snežnik.

Za izhodišče svojih botaničnih izletov po Krasu si je izbral Postojno. Od tod je delal izlete v vse smeri, preiskal kraške travnike, bukove, cerove in hrastove gozdove.

Pot ga je vodila dalje preko Cerknice in Loža v Stari trg, kjer je preiskal bogato rastlinstvo tamkajšnje doline. Iz Starega trga je obiskal tudi Snežnik. O rezultatih, ki jih je dosegel, ko si je ogledal rastlinstvo na Snežniku, preučil geografske in klimatične posebnosti snežniške pokrajine, je poročal še istega leta na straneh 78—80 Razprav c. kr. zoološko-botanične družbe, XIV. zvezek (Verhandlungen der k. k. zoologische-botanischen Gesellschaft, XIV. Band [1864], S. B., str. 78—80).

To poročilo je prav zanimivo in poučno. Kerner poudarja: »Rastlinstvo je bilo tu ravno v najlepšem cvetu. Ravš in planika sta bila razvila že najbujnejše cvetje, prav tako tudi mnogo drugih alpskih vrst, katerih uspevanje je prav tu, na razmeroma nizki kopi, tem zanimivejše, ko kaže le 300 do 400 m nižji Nanos komaj sledove alpske flore.«

Kerner skuša nato dognati, kaj je vzrok temu nenavadnemu nizkemu nahajališču izrazito alpske flore in nenavadno nizki zgornji drevesni meji. Pogoj za ta pojav je po pisateljevem mnenju nesporno bližina morja in pa veliko število do sredi poletja s snegom napolnjenih lijakastih kotlov, kotanj in jaškov. V teh globelih nakopičene gmote snega ohlajajo okolico; zato se začenja razvoj vegetacije šele v času najdaljših dni. Na drugi strani kondenzira sneg v obilnih množinah od bližnjega morja prihajajoče hlapove; tako sta v razmeroma majhni nadmorski višini izpolnjena dva najvažnejša pogoja alpskega rastlinstva, namreč začetek vegetacijske dobe šele v času, ko so dnevi najdaljši oziroma, ko traja svetloba najdlje, na drugi strani pa nenehno namakanje tal.

V nadrobnosti Kernerjevih dognanj v zvezi z njegovim izletom na Snežnik se tu ne morem spuščati, za to tu ni primerno mesto. V dokaz njegove znanstvene vestnosti naj omenim le to, da je prinesel s Snežnika seme neke trave iz rodu *Koeleria* (smiljica), ki je na nahajališču ni mogel določiti, jo nato vzgojil na botaničnem vrtu v Innsbrucku in določil kot novo vrsto *Koeleria carniolica* (kranjska smiljica), danes *Koeleria eriostachia* Panč.

ŠE NEKATERE PTICE NAŠIH PLANIN

V 12. številki Planinskega Vestnika iz leta 1952 je bil priobčen članek Antona Polenca »Živalstvo naših planin«, v katerem našteva pisatelj med drugimi živalmi naših planin tudi sledečih devet ptic: planinsko kuro ali belko, skalnega jereba ali kotorno, ruševca, planinsko kavko, planinskega orla, skalnega plezalca, planinskega ščinkavca, pinoto (najbrže pinožo) in komatarja s kratko pripombo za vsako od teh ptic.

Na koncu svojega članka dostavlja pisatelj, da bi lahko omenil še katerega prebivalca naših planin in da bi tudi o teh, ki jih je omenil, mogel povedati še marsikaj, da pa je bil njegov namen podati samo bežen pogled v alpsko živalstvo, ki naj pove, da živi tam poleg visokogorskega živocvetnega rastlinstva tudi živalstvo.

Ker bi bilo dobro in koristno, da bi naši planinci spoznali in poznali vse ptice naših planin ter opazovali in podrobneje opisali tudi način njihovega življenja, naj navedem ljubiteljem ptic najvidnejše znake spredaj naštetih in ostalih planinskih ptic naših gora kakor tudi označim kraje, kjer ti ptiči navadno bivajo, da jih bodo lažje spoznali in hitreje našli. Način in navade njihovega življenja, to je, kako in s čim se hranijo, kako se ženijo, kako in kje vale, kako in kje žive pozimi itd. itd., pa naj vsak planinec-ljubitelj ptic po knjigah in lastnem opazovanju sam ugotovi.

V pravem planinskem svetu žive naslednje ptice, ki jih je opisal A. Polenc, in sicer:

Snežni ali planinski jereb tudi belka (*Lagopus mutus helveticus* Thicnem), *skalni jereb ali kotorna* (*Alectoris graeca saxatilis* Meyer), *ruševca* (*Lyurus urogallus urogallus* L.), *planinska kavka ali kramparica* (*Pyrrhocorax graculus* L.), *planinski orol* (*Aquila chrysaetos chryaetos* L.), *skalni plezavček ali pečnik* (*Tihodroma muraris* L.), *planinski ščinkavec* (*Montifringilla nivalis nivalis* L.), *pinoža* (*Tringilla montifringilla* L.), *komatar ali planinski kos* (*Turdus lorquatus alpestris* Brehm).

Navedene ptice našteva spredaj omenjeni članek A. Polenca. So pa še druge ptice, ki žive po naših planinah in to:

1. *Planinska vrana* (*Pyrrhocorax pyrrhocorax* L.). Ta ptica je zelo podobna planinski kavki, je pa za 1 cm večja ter ima rdečkast zakrivljen kljun in rdeče noge. Kljun je daljši kakor glava in ni rumen kakor pomotoma trdi Bačar.

Na naših gorah planinske vrane še nisem videl, dasi trdi Erjavec, da živi ta ptica po visokih planinah, da neprestano vrešči, da je selivka in da je srečna samo v človeški družbi. Bačar trdi, da je redkejša ptica in da ne vemo, ali živi tudi pri nas.

Po Frankeju je planinska vrana zelo redka, živi pa v množicah po nepristopnih stenah, kjer je večni sneg. Po Fehringierju žive planinske vrane tudi v naših Alpah in se pozimi selijo na sončno stran gora. Med zimo obiskujejo tudi visoke doline, pa se še isti večer vrnejo v skalnate stene.

Vsi prijatelji ptic bi bili našim planincem zelo hvaležni, če bi ugotovili, ali planinska vrana sploh živi na naših gorah in na katerih.

2. *Planinski hudournik* (*Apus melba melba* L.) je dolg 23 cm, tedaj je za 2 cm krajši kakor naš kos in za 6 cm daljši kakor navadni hudournik, kateremu je drugače zelo podoben. Zgoraj je temno sivkastorjav, po grlu in prsih pa svetlo bel, po čemer ga je takoj spoznati. K nam pride pred navadnim hudournikom sredi aprila, odide pa meseca septembra ali pa šele oktobra.

Planinski hudournik je redka ptica in prebiva po stenah visokih gora, kjer tudi gnezdi; pride pa tudi v dolino v vasi in mesta. Živi v večjih tropah. Videl sem ga v stenah Razorja in Prisojnika, drugod pa ga še nisem nikjer opazil. Bačar omenja, da se večja kolonija teh ptičev nahaja nad Bohinjsko Belo. Na otokih Sredozemskega in Jadranskega morja je običajna in pogostna ptica.

3. *Skalna ali planinska lastovica* (*Riparia rupestris* Scop.) je dolga 16 cm, zgoraj svetlosivorjava, spodaj pa belkasta; na spodnjem koncu repa ima bele lise, po katerih je ptico v letu najlažje ločiti od drugih lastovk.

Ta lastovica pa se ne sme zamenjati z našo breguljo ali podgrivko (*Riparia riparia* L.), ki je mnogo manjša in ki živi v večjih tropah na bregovih rek.

Skalne lastovice so bolj redke ptice; videl sem jih samo v stenah pri Triglavskih jezerih in nad Staničevo kočjo. Letajo v večjih jatah zelo spretno ob stenah, sede pa tudi na robovih skal. Če v gorah pritiska hud mraz, pridejo zgodaj zjutraj v doline in se pomešajo z domačimi lastovkami, vendar pa se še pred mrakom vedno zopet vrnejo v svoje planine.

Skalne lastovke so selivke in pridejo konec aprila, odidejo pa sredi avgusta. Lani sem jih videl na Triglavu še v začetku septembra, zadnje selivke pa 11. oktobra na Golišah pri Litiiji.

4. Lepa ptica naših najvišjih gora je tudi *planinska pevka* (*Prunella collaris collaris* Scop.). Na Stolu jih je mnogo, tudi na Košuti in Storžiču sem jih videl.

Postoj malo in poslušaj, pa jih boš kmalu opazil in slišal, kako se pode po skalah in kako se ženijo. Takrat vzlete samci kvišku, pojo in se zopet spuste na zemljo; to je tako imenovani svatbeni polet, ki ga je opazovati tudi pri mnogih drugih pticah. Drugače se planinska pevka usede pri petju na skalo ali visok kamen. Poje pa tja do oktobra.

Planinska pevka je dolga 16 do 17 cm, je močna, zelo lepo razvita ptica, podobna našemu poljskemu škrjančku; tudi poje nekako tako kakor ta škrjanček. Zgoraj je sive barve z rjavimi in belimi pegami, peresa na repu imajo bele lise, preko perutnic se vleče črna proga, prsi pa so ob straneh sivordečkaste. Grlo je belo in je posejano z malimi rjavimi pegami, po katerih je ptico najhitreje spoznati.

Planinska pevka živi spomladi v parih, od poletja naprej pa že v malih družbah. Neprestano leta nizko nad zemljo in skače po z mahom poraslih skalah in po grušču, nikdar pa se ne usede na drevo, le redko v grmovje ali na streho planinskega hleva ali senika. Kadar se usede, potresava z repom in s perutmi ter dela zelo hitre poklone. Sedi večkrat dolgo časa na istem mestu z namršenim perjem, da je videti večja, kakor je v resnici.

Planinska pevka je naša prava planinska ptica, ki le redko zapusti svoje bivališče. Živi nad 2000 m visoko in gre do 3000 m. Tudi ta ptica je vertikalna selivka in se umakne pozimi na južne obronke gora v niže ležeče kraje. Takrat jo boš dobil v družbi drugih ptičev v gorskih vaseh pri kozolcih, skednjih in senikih. Človeka se ne boji in jo je lahko opazovati.

5. *Belorepka tudi beloritka ali kupčar* (*Saxicola oenanthe oenanthe* L.) je manjša kakor planinski ščinkavec (16 cm) in jo je lahko spoznati: Kadar leti, je spodaj in na trtici videti popolnoma bela. Njen rep je v sredi in na koncu črn, drugod pa bel, vendar manj kakor pri planinskem ščinkavcu, njena trtica pa je popolnoma bela. Samec ima prek oči veliko črno, nad to pa manjšo belo liso. V ostalem ima ptica modrosivkasto glavo in ravno tak hrbet, rjavkaste peruti in umazanobele prsi.

Samica je po postavi podobna samcu, po barvah perja pa se od njega zelo razlikuje: po hrbtu in po prsah je umazano rdečkastorjave (ne kakor trdi Erjavec-Bačar rdečkastosive) barve, po trebuhu pa rdečkastobela ter ji manjkata preko oči črna in nad to bela lisa.

Tudi belorepka je pogostna gorska ptica in živi do 2000 m visoko. Prebiva na odprtih krajih, kjer so skale in kamenje, živi pa tudi v nižinah, v kamnolomih in vinogradih. Videl sem belorepke v Kamniških planinah, na Stolu, na Begunjsčici in Košuti, za selitve pa tudi na litijskem polju. So najbrž po vseh naših gorah.

Belorepke se selijo in pridejo k nam v začetku aprila, odidejo pa konec avgusta.

Belorepka je zelo boječa ptica in je treba biti pri opazovanju zelo previden, ker se takoj skrije. Skače hitro v kratkih skokih po tleh, naenkrat pa obstane na kakem višjem mestu, se postavi pokonci, napravi nekaj poklo-

nov in udarja hkrati tudi z repom. Leti spočetka nizko, pri cilju pa se zopet vzdigne naravnost navzgor kakor repaljščica in črnoglavi prosnik.

Kadar belorepka poje, sedi na kakem kamnu ali na kaki večji ruši. V času parjenja se samec pojoč vzdigne kakih deset metrov poševno v zrak in se zopet prhutajoč v vijugah vrne na staro mesto.

6. Tudi *navadni hudournik* (*Apus apus apus* L.) je planinska ptica. Dolg je 17 cm, ima velike oči, majhen kljun, globoko razcepljene čeljusti, dolg izrezan rep, kratke noge in meri v širino z razprostrtimi perutmi 40 cm. Zgoraj in spodaj je črnorjav, samo grlo je belo. Samca je od samice težko ločiti. Ostre peruti so podobne kosi, vse štiri prste ima naprej obrnjene in se s krempljci oprijema po zidovih in pečinah. Hudournike ne boš videl nikdar tekati po tleh ali kje sedeti, on zna samo leteti, viseti in slabo plezati. Razširjena krila so podobna polmesecu in švigajo zaradi tega hudourniki bliskovito po zraku; včasih pa tudi več minut dolgo plavajo, ne da bi ganili s perutmi.

Brehm-Bačar pravi med drugim: »Hudournik je velik kričač, ,sri, sri' se oglašja, da gre skozi ušesa. V spalnih in gnezdilnih votlinah cvrči staro in mlado. Za gnezda se prepira z glasnim krikom in vikom. Besno se bijeta tekmeča v zraku za nevesto. Včasih napade hudournik tudi druge ptice n. pr. vrabce. Gnezdi v razpokah zidov, v cerkvenih stolpih in drugih visokih stavbah, pod podstrešjem hiš in v drevesnih votlinah, le redki na strmih gorskih pečinah. Včasih prepodi tudi skorce iz hišic in votlin na ta način, da pomeče svoje gnezdilne snovi valečim samicam na hrbet in jih tako dolgo muči, da zapustijo gnezdo. Jajca stare, mladiče zaduši, nameče v gnezdo perja, krp in druge drobnarije in prelepi vse skupaj s klejasto slino. — V planinah se dviga v lepih poletnih dneih visoko nad gozdno mejo. V gorovju gnezdi v skalnih razpokah, kjer jih je v večjih duplinah in jamah včasih na stotine. Sili v družbo drugih ptičev. Je zvest zakonec in se parček vrača vsako leto v isto votlino. Samica zleže konec maja ali v začetku junija 2—3 bela jajca valjaste oblike. Samica vali, samec pa jo pita, če je vreme ugodno. V dežju ne more samec naloviti dovolj hrane in jo mora samica sama iskati. Mladiči rastejo počasi in zletijo šele po več tednih. Hudournik potrebuje velike množine jedi. Nekateri opazovalci trdijo, da ne pije, jaz sem ga že videl piti. V sili lahko dolgo strada.«

Tako Bačar! Treba pa bo nekatere njegove trditve še preizkusiti.

Navadni hudourniki odidejo od nas že konec julija, spomladi pa se vrnejo kot zadnji vseh selivcev šele v začetku maja. Lansko leto so prišli šele 23. maja. Značilno za tega hudournika je, da se samci in samice spomladi vračajo iz Afrike ločeno in da se šele na starem kraju zopet družijo.

Navadni hudourniki gnezdiijo po mestih in vaseh na cerkvenih stolpih ter tudi v stenah naših gora do 2000 m visoko. V gozdovih se naselijo v duplih starih bukev in hrastov. Zvečer in v slabem vremenu letajo nizko ob tleh. V letenju pri nas hudourniku ni kos noben ptič.

7. Ko hodiš po Golici, Krvavcu, Stolu, po grebenih Košute ali po drugih naših planinah, te obletava večkrat neka ptica, ki žalostno toži cip-cip-cip, kakor bi se bala za svoje gnezdo, pa se kmalu usede na kamen ali v travo, da potem še večkrat ponovi svoj polet. Ta ptica je *gorska cipa* tudi *vriskarica* (*Anthus spinoletta spinoletta* L.)

To ptico imenujejo tudi vodno cipo. Zdi se mi pa, da je vodna cipa druge vrste cip kakor gorska cipa. Po mojem mnenju žive vodne cipe bolj ob vodah, ob jezerih, po vodnih jarkih v niže ležečih krajih (pri Triglavskih jezerih, ob poti na Ratitovec itd.), gorske cipe pa po visokih planinskih travnikih in po ruševju tja do večnega snega. Tudi gre vodna cipa rada v plitke vode, česar pri gorski cipi nisem opazil.

Ugotoviti bi tedaj bilo, če sta gorska in vodna cipa res različni vrsti.

Gorska cipa je selivka, pride k nam meseca marca, odide pa meseca oktobra. Pozimi pa ostane večkrat tudi pri nas. Dolga je 16 cm in temnosiva. Značilna je njena mala koničasta glava. Po prsih je svetlosiva brez peg, pozimi pa ima tudi po prsih temne pege. Rep je dolg in na straneh ozko belo obrobljen; prek oči se vleče mesnatordeča, nad to pa mala bela lisa, preko

perutnic pa sta dve beli lisi. Mladiči imajo tudi po prsih številne temnorjave pege.

Gorska cipa je zelo pogostna in prebiva na najvišjih planinah, kjer ni več dreves, do 3000 m visoko. Znan je njen zelo pogostni in lepi svatbeni polet: zleti visoko v zrak in se pojoč spusti v lokih zopet na zemljo, kakor naš poljski škrjanček. Usede se tudi na vrh drevesa in žalostno kliče. Teka po travi in išče hrane, pri tem pa potresa z repom, vendar bolj počasi kakor pastirica. Jeseni jih je videti v velikih jatah.

8. *Siva tudi gorska pastirica* (*Motacilla boarula boarula* L.) prebiva ob rekah, potokih in ob gorskih jezerih ter tudi ob gozdnih potočkih do 2000 m visoko, nad 2000 m pa jo je zelo redko videti.

Siva pastirica je dolga z repom 20 cm, črn in belo obrobljen rep sam pa je skoro 10 cm dolg. Na spodnji strani je rumena kakor žveplo, hrbet je siv in je najlepša od vseh pastiric. Samec ima poleti črno grlo.

Ta ptica leta navadno ob plitkih vodah na bregu in zelo pogosto potresa z repom. Lepo jo je opazovati, ko lovi mušice: zleti v zrak in se zopet usede na kamen ali na tla. Za valjenja prebiva samo v gorskih krajih in gnezdi v bližini tekočih voda, zlasti v bližini mlinov in žag, v jeseni pa jo je videti povsod. Se seli in pride že februarja ali v začetku marca nazaj, zapusti pa nas šele meseca oktobra. Večkrat nekatere pri nas prezimijo in jih takrat vidimo tudi po vrtovih in dvoriščih. Le redko jo je slišati peti.

9. Zelo pogostna ptica na naših planinah je ljubka *šmarnica* (*Phoenicurus ochruros gibraltariensis* Gm.). Razlika med samci in samicami je velika: samec je na zgornji strani temnosiv, na grlu in po prsih črn, ima prek peruti dolgo belo liso, samica pa je rumenkasto rjastordeča, na prsih umazano pepelnatosiva, rep pa imata tako samica kakor samec rjastordeč. Mladiči so podobni samici. Pastirji na Krvavcu pravijo šmarnici tudi črnula, drugod tudi črnevka, ker je samec tako lepo črn.

Šmarnica je velika kakor vrabec, ima lepe velike oči in se neprestano klanja, hkrati pa potresa tudi z repom.

Šmarnice žive v dolinah in na gorah do meje večnega snega, do 3000 m visoko. Najraje bivajo okoli planinskih ali pastirskih koč na naših planinah. Na Krvavcu, na Košuti, na Komni, v Zajezenih in drugod jih je dovolj. Na gorah gnezdijo v pastirskih kočah in hlevih, pa tudi po skalovju in v ruševju, v mestih in po vaseh pa na hišah.

10. *Krehovt ali klesk tudi lešnikar* (*Nucifraga caryocatactes caryocatactes* L.) je dolg 30 cm in zgoraj rjavočrn, spodaj pod trtico pa snežnobel, ima močan, dolg črn kljun, po prsih in trebuhu polno belih lis ter črn, na koncu belo obrobljen rep.

Krehovt je močna in lepa ptica, samica je malo manjša od samca. Živi samotarsko in ni boječ. Spoznaš ga takoj po dolgem kljunu in po belih lisah, posutih po prsih. Videl sem krehovte na Stolu, Babi in Begunjščici, so pa gotovo tudi po drugih naših gorah. Pozimi gre z visokega pogorja v niže ležeče gozdove. Lansko zimo konec meseca decembra sem videl par lepih krehovtov na Roviškovcu ob poti na Sveto goro.

Krehovt je škodljiv kakor šoja ali sraka, ker krade in pije jajca drugih koristnih ptičev, pa tudi mladiči niso varni pred njim.

11. V skalovju in v gozdih naših gora živi tudi *krokro* (*Corvus corax corax* L.). Dolg je 60 cm in ves črn, tudi kljun je črn, zelo močan in velik.

Krokro je sicer zelo razširjen, živi pa bolj posamezno. Erjavec trdi, da živi pri nas po samotnih gozdih in da je najraje sam zase, da ga vrane in kavke srdito napadajo in da gnezdi v gozdu na najvišjih drevesih ali pa na gorah v pečinah.

Krokro se ne seli. Za parjenja dela krasne svatbene polete: dvigne se daleč v višave in kroži potem po zraku, ne da bi pri tem mahal s perutmi.

To bi bile ptice, ki žive in gnezdijo po našem planinskem svetu. Mogoče so še katere druge: stvar planincev je, da jih poiščejo in da nam jih povedo. Pravzaprav vemo o planinskih pticah in o načinu njihovega življenja še

zelo malo in še to, kar vemo, ne vemo iz lastnega opazovanja, temveč iz knjig. Pa v knjigah so večkrat napačne trditve in domneve.

Koliko zanimivejši in koristnejši bi bili članki naših pisateljev o lepota planin, če bi tu in tam vsaj kratko opisali življenje tega ali onega od ptičkov, ki te planine oživljajo. Le poglejmo članek »Septembrski dnevi« naše velike prijateljice narave Stazike Černič v št. 2./52 Planinskega Vestnika, ko v njem tako lepo piše: »Skoraj pod grebenom smo že bile (tri Eve), ko je izza skale sfrfotal tiček in se z veselim cvrkotanjem pognal pod nebo: to je bil pravi jutranji pozdrav« ali takoj nato: »Od nekod so se vzeli tički in kot utripajoče srebrne zvezdice so se poganjali proti nebu.«

Vsi prijatelji tičkov bi ji bili hvaležni za vsak najmanjši podatek, ker ni vsakemu dano, da bi mogel sam opazovati naše gorske ptičke.

Ali prečitajmo črtici Marjana Keršiča in Franceta Zupana »Nevihta v snegu« in »Smrt na dolgih stenah« v št. 4.-5./1947 »Gore in ljudje«, ko tako krasno opisujeta razdivjano prirodo in ko prvi omenja: »Jata kavrov se je leno preletavala nad grebenom Malega Triglava« in ko drugi piše: »Na levi je ležala temna lisa, Milena je zavila k njej — na snegu je našla ptiča z razbito glavo: česa je neki iskalo revše v tej ledeni divjini, kamor še črni, predrzni kavri redko zaidejo.«

Ali bi pisatelja ne mogla kavre malo opisati in povedati kaj iz njihovega življenja, da bi prijatelji ptic vedeli, kakšni so ti ptiči in kako žive.

Vse premalo se naši planinci zanimajo za ta lepi okras naših planin. Koliko zanimivega iz življenja naših gorskih ptičev bi lahko prispevali in kako lahko bi obogatili našo revno planinsko ornitologijo!

Jernej Roy:

ZELENO, TEMNOZELENO ...

*Zeleno, temnozeleno —
smrečje, mah in bršljan.
Kipeče gore so sončni pristan,
smaragd — temnozeleno ravan.*

*Sonce je vino,
razlito na gozdnih stezah.
Zrak je žganje
in mleko je ilnata prst
— rojstvo, življenje in smrt.*

*Žebiranje mlina
v tišino ...
Brinje in divja malina
preraščata gozdno poseko.*

*Kotanja in breg
— spodaj potok klokoče.
Veter je vrgel čez vrh
hiške in bajtarske kočje.*

*V brezah srebrika srh,
globoko
so sklonjene v sončni zahod.
Oprani svod
prestavlja gore na doseg,
visoko
v sredino srca.*

*Nič ni tu skrito;
sprahani laz
in zvrhana klet,
žuljeva roka
in križem zorani obraz
— vse se človeku dobrika.*

*Moj svet,
točim čez srčno te sito!*

*Do vrha nebeškega oboka
— zeleno, temnozeleno —
smrečje, mah in bršljan.
Na dnu koralnordeče vresje
— temnozeleni pristan ...*

DRUŠTVENE NOVICE

NAČRT ORGANIZACIJE UIAA (Mednarodna zveza planinskih združenj)

Dne 11. VI. 1955 je na generalni skupščini UIAA zasedal v Münchenu tudi njen Izvršni odbor, ki je generalni skupščini sporočil, da bo na svoji prihodnji seji v Zürichu predstrel predlog francoske planinske organizacije o reorganizaciji UIAA. Francoski predlog predvideva spremembe tako glede na namen kot tudi na strukturo in delovne metode mednarodne planinske organizacije.

Večina predstavnikov alpskih držav, ki so se po vojni udeleževali skupščin UIAA je ugotavljala, da delo te mednarodne organizacije ne ustreza več vse širšemu razvoju planinskega udejstvovanja v svetu. UIAA je bila ustanovljena že pred vojno in to z namenom, da prireja planinske kongrese svojih članov — planinskih združenj alpskih držav. Po vojni je nekako odpadla potreba po takih kongresih, pojavili pa so se novi problemi, ki jih UIAA ni bila sposobna v sedanjem sestavu reševati, ker je bila le formalna ustanova, ki se je lotevala reševanja vprašanj manjšega pomena in še to le na abstrakten način. Tako je UIAA predstavljala nekak »stranski« organizem, ki ni sposoben, da bi sledil hitremu razvoju nacionalnih planinskih združenj.

To mnenje je v Münchenu formuliral in obrazložil francoski predstavnik g. Davies Lucien.

Iz njegove obrazložitve navajamo nekaj podrobnosti.

Razširjenost in privlačnost planinstva in alpinizma je danes v svetu že tolikšna, da se pojavlja nebroj moralnih in praktičnih problemov in to posebno pri mladini. UIAA bi morala biti tisti organ, ki bi omogočil boljše spoznavanje dela raznih nacionalnih planinskih združenj, omogočiti pa bi moral tudi stalne, tesne kontakte med vodilnimi osebnostmi teh združenj, kajti le na ta način bi

bilo možno izmenjavati izkušnje, katere si je pridobilo to ali ono nacionalno planinsko združenje. Ti stiki bi pripomogli, da bi tvorila vsa planinska združenja na svetu veliko, prijateljsko skupnost, kar je pravzaprav tudi namen mednarodne planinske organizacije, in pa velik prispevek k mirnemu sožitju med narodi z različnimi državnimi ureditvami in med različnimi svetovnimi nazori.

Metode dela, ki naj jih uporablja UIAA, ne smejo biti togo formalistične in utrjene za vekomaj. Slediti morajo razvoju planinske ideje, kajti reforma mednarodne planinske organizacije je predvsem problem ljudi in problem duha. Mednarodna planinska organizacija naj ne bo neka nadorganizacija, temveč mora biti dejanska zveza, ki združuje vse svoje članice.

Najvažnejši organ UIAA naj bo Izvršni odbor, ki ga sestavlja 7 predstavnikov najpomembnejših alpskih držav — članic UIAA. V primeru, da pristopijo v Unijo še nove, velike alpske države, kot n. pr. SSSR ali ZDA, se mora sestav Izvršnega odbora menjati in dopolniti. Izvršni odbor naj bi imel tudi dva nestalna člana, izvoljena izmed ostalih članov in bi njuna mandatna doba trajala dve leti.

Vsi stalni in nestalni delegati v Izvršnem odboru bi morali biti izbrani izmed aktivnih članov upravnih odborov nacionalnih planinskih organizacij.

Predsednik Izvršnega odbora bi bil voljen za dve leti in se mu mandat po preteku te dobe ne bi mogel podaljšati. Po preteku tega roka bi moral biti izvoljen drug predsednik, toda ne iz iste države, kateri je pripadal prejšnji predsednik. Izvoliti bi bilo treba tudi generalnega sekretarja in mu dodeliti široka pooblastila, posebno za vzdrževanje administrativnih stikov s članicami.

Posebne strokovne komisije bi se ustanovljale po potrebi. Dosedanji komisiji za preizkušanje trdnosti plezalnih vrvi in za mednarodno gorsko reševalno službo nadaljujeta s svojim delom v dosedanjem obsegu.

Vsako državo zastopa na generalni skupščini le en predstavnik, ki sta mu po potrebi dodeljena dva strokovna svetovalca. Če je v eni državi več združenj, ki so člani UIAA (n. pr. razne smučarske ali turistične organizacije), jih kljub temu zastopa le en predstavnik.

Proslava 60-letnega jubileja PD Radovljica. Šestdesetletnico svojega obstoja je društvo proslavilo dne 8. decembra 1955 s slovesno akademijo. V kinodvorani se je zbralo številno članstvo ter upravni odbor, na prireditve pa je prišla tudi tričlanska delegacija PZS.

Historiat društva je prav lepo podal društveni predsednik tov. Božo Černe. Prvo, t. j. Vodnikovo kočjo so zgradili in slovesno izročili prometu že 19. VIII. 1895, komaj pet mesecev po svoji ustanovitvi, tej pa so sledile kočja na Rodici, zavetišče v Planici, Tomčeva kočja na Poljški planini, planšarska kočja na Konjščici, kočja nad Babjim zobom, Vilfanova kočja in Roblekov dom, po osvoboditvi pa obnovljen Roblekov dom in Valvasorjev dom ter Pogačnikov dom pri Križkih jezerih, ki je ponos vseh planincev. Društvena kronika navaja tudi vrsto imen onih zavednih planinskih delavcev, ki so društvu tudi ob najtežjih dnevih stali trdno ob strani in pripomogli do tako velikih uspehov.

Ti zavidanja vredni uspehi pa niso ostali neznanj tudi najvišjemu planinskemu forumu, ki je zato društvu že pred časom odlikoval s častnim znakom. Odlikoval pa je tudi še dva vidna društvena delavca, katerih imena so se čisto imenovala v zvezi zlasti z obnovo Roblekovega in pri gradnji Pogačnikovega doma. To sta tov. Jože Pavlin, večletni gospodar in graditelj obeh navedenih domov, ter dolgoletni društveni predsednik tov. Pavel Olip. Prvi je prejel zlati, drugi pa srebrni častni znak PSJ. To visoko priznanje je s čestitkami PZS izročil odlikovancema predsednik PZS tov. Fedor Košir. Za dolgoletno članstvo in zasluge v planinstvu pa so prejeli diplome PZS tov. Janez Pristavec, dr. Vladimir Kristof, Slavko Vengar, Janez Kolman — Planinski Janez, Slavko Sušteršič in Julij Torkar.

Tej lepo uspeli proslavi je sledilo predvajanje planinskih filmov.

L. R.

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS

PZS je naročila tisk 5000 mladinskih in 3000 pionirskih značk, ki bodo natisnjene na platnu in bodo prav lične. Pionirji oziroma mladinci si bodo te značke lahko prilišili na prsi ali rokav srjace ali vetrovke. Prvotna zamisel, da naj bi bil pod značko še poseben trakec z nazivom društva, je bila opuščena, ker bi to značke preveč podražilo.

Sestaviti bi bilo treba program dela za bodoče in kot glavno misel upoštevati zблиževanje med narodi.

To so bile glavne misli francoškega predloga, ki je bil prediskutiran na seji Izvršnega odbora UIAA v Zürichu in ki jih je močno podprl tudi jugoslovanski predstavnik. Mnenja smo, da je reorganizacija UIAA dejansko potrebna in da bodo nove oblike dela okrepile organizacijo, ki je bila v zadnjih letih res dokaj stereotipna pri svojem delu.

F. K.

Na okrožnico o zbiranju prispevkov za Zlatoroga je PZS prejela do 28. decembra 1955 razmeroma veliko odgovorov. Odgovorilo je 37 društev, odgovori pa še vedno prihajajo. Če bi PZS sodila, da se vsa ona društva, ki na okrožnico do določenega roka niso odgovorila, s predlogi PZS strinjajo (taka so bila navodila v okrožnici), bi bili vsi predlogi PZS sprejeti z veliko večino in bi jih lahko takoj pričela izvajati. Vendar pa PZS ni šla po tej poti in je upoštevala predloge, ki jih je dalo prej navedenih 37 društev, ki predstavljajo ca. 25000 članov, t. j. nad polovico vsega članstva PZS. Društva so se takole odločila:

1. Za uvedbo obvezne vstopnine v planinskih kočah se je izjavilo 15 društev, 17 društev je proti temu predlogu, 5 društev pa se je izjavilo samo za uvedbo obvezne vstopnine v visokogorskih postojankah.

2. Za pobiranje prostovoljnih prispevkov po din 10 in din 100 se je izjavilo 31 društev, eno društvo se je izjavilo proti temu predlogu, eno društvo predlaga samo pobiranje prispevkov po din 10, eno društvo je samo za pobiranje prostovoljnih prispevkov po din 100, eno društvo zatrjuje, da pri tem ne bo uspeha, dvoje društev pa se o tem predlogu ni izjavilo.

3. Proti odvajanju 5% od bruto prometa planinskih postojank se je izjavilo 21 društev, 10 društev se je izjavilo za ta predlog, med katerimi pa je 5 društev, ki sploh nimajo postojank, 1 društvo predlaga odvajanje 3% od bruto prometa, eno društvo je za odvajanje 0,8% od bruto prometa postojank, medtem ko se ostala niso izjavila.

4. Večina društev se je izjavila za odvedbo 10% od investicij PZS v sklad za gradnjo Zlatoroga, eno društvo pa predlaga, da se ta odstotek zviša celo na 50%, eno društvo pa je celo za to, da gredo v ta sklad vse investicije, ki jih prejme PZS. Pretežna večina društev pa se je izjavila tudi proti odvedbi 10% od investicij, ki jih dobe društva iz lokalnih virov. Za odvedbo 10% od teh investicij sta se izjavili le dve društvi, ki upravljata planinske postojanke in nekaj društev brez postojank.

5. Vsa društva soglašajo s predlogom, da PZS izda razglednice z idejno skico Zlatoroga, ki naj bi jih društva in planinske postojanke prodajale brez vsake provizije.

6. Za prodajo dela zemljišča last PZS, ki pa ga upravljajo društva, sta se izjavili le dve društvi, vendar gre pa za taka

zemljišča, katerih prodaja najbrž sploh ne bo prišla v poštev.

7. Med ostalimi predlogi, ki naj bi prišli v poštev za zbiranje denarnih sredstev, društva predlagajo loterije, tombole, zvišanje prenočnine, pribitek 5% za člane in 10% za nečlane pri potrošnji v postojankah v vrednosti nad din 100, prvenstvena uporaba vseh dotacij PZS za Zlatorog, pobiranje 1% od prometa z alkoholnimi pijačami v postojankah, zbiranje gradbenega materiala, prispevek po din 10 od vsakega člana, ki bi jih plačalo društvo ter odpravo prometnega davka, kar naj bi šlo za Zlatoroga. Druga društva pa zopet izjavljajo, da je sedaj neprimeren čas za tako gradnjo, da se mora ta stvar prej obravnavati na društvenih občnih zborih in na skupščinah PZS, da so proti temu, da bi se članstvo preveč obremenjevalo, dalje, da tudi društva sama potrebujejo denarna sredstva za lastne investicije, da morajo društva cene zniževati, ker so že sedaj dovolj visoke, da tudi društva vrše razne nabiralne akcije, zato ne morejo jamčiti za uspeh drugih nabiralnih akcij pri svojih članih itd.

Za dobitke pri zbranju nabiralnih blokov po din 100 so društva ponudila skupno 227 penzionov od 2 do 14 dni v 36 različnih postojankah, ki jih upravlja 23 društev in so torej s te strani pokazala polno razumevanje.

PZS je mnenja, da bi morala društva do te akcije vsekakor zavzeti pozitivnejše stališče in pokazati več širine. Nujno je tudi potrebno, da o tem razpravljajo na svojih članskih sestankih in na občnih zborih in prepričujejo svoje člane o nujnosti in važnosti te gradnje, ki bo v korist in ponos vsemu slovenskemu planinstvu.

Zaradi povečini odklonilnega stališča društev do predlogov o zbiranju sredstev za gradnjo Zlatoroga se je PZS odločila, da bo zaenkrat izdala samo bloke po din 10 in din 100, ki jih bo dala v razpečevanje društvom čimprej. Tisk teh blokov in ostale stroške bo skušala kriti z reklamo raznih podjetij na hrbtni strani blokov.

PZS je dala pristanek za ustanovitev PD v Radljah ob Dravi (Marenberg). Akcijo za ustanovitev društva vodi tov. Ivan Grögl.

PD Celje se že dalj časa bori za ustanovitev sezonske pošte v Logarski dolini. Njihovo akcijo je sedaj podprla tudi PZS.

Zvezna geodetska uprava v Beogradu je na vlogo PZS odgovorila, da Geografski inštitut JLA ne soglaša s tem, da se PZS dovoli prodaja zemljevidov, dokler ne bo objavljen pravilnik, ki bo vseboval natančnejša določila, kateri zemljevidi bodo lahko izročeni v javno prodajo. Omenjeni inštitut stoji na stališču, da so zemljevidi Julijskih in Kamniških Alp ter Karavank, ki jih je izdala PZS, izrazito topografskega karakterja.

Esperantska zveza se je obrnila na PZS za pomoč, ki naj bi obstajala v slikovnem gradivu, strokovnih člankih in denarni pomoči za revijo turistične vsebine, ki jo bo pričela izdajati navedena zveza.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev se je PZS odločila, da bo prvenstveno obiskala občne zборе onih društev, ki jih ni še nikdar obiskala, potem pa tiste, katerih obisk ni zvezan z velikimi stroški.

Himalajski odbor je nabavil nekaj kvalitetnega fotomateriala za izdelavo diapozitivov, s katerimi namerava predavati o vseh dosedanjih osvojitvah vrhov v Himalaji.

Priprave za jugoslovansko himalajsko ekspedicijo potekajo v redu in po načrtu. Zbranega je že veliko dragocenega gradiva.

Zvezna komisija FLRJ je za uspešno povojno delo v planinstvu podelila tov. Fedorju Koširju in Tonetu Bučerju diplomu in plaketo, enako tudi tov. Joži Copu. Slovesna izročitev odlikovanj se je izvršila ob navzočnosti predstavnika zvezne komisije in zastopnikov Zveze športov v prostorih Gospodarskega razstavišča v Ljubljani.

Tov. Lovšin Evgen je dokončal delo o Staniču in rokapis izročil PZS. Če bo tehnično mogoče, bo Brošura o Staniču izšla še pred skupščino PZS. Brošura o dr. Klementu Jugu se že tiska.

Zastopnika PZS sta se dne 13. XII. 1955 udeležila konference o konservatorskih problemih na področju OLO Celje. Med sprejetimi sklepi je bil tudi ta, da se brez odobritve Sveta za urbanizem ne sme postaviti v Logarski dolini noben objekt, pa četudi samo provizoričen, da naj omenjeni Svet skrbi za Logarsko dolino (načrt zazidav, komunikacij, telefon, markacij), da naj se dovoli postopna provizorna razširitev ceste iz Ljubnega do Logarskega kota in prouči nadelava ceste do Rinke, da naj se izvrši po obstoječem načrtu regulacija Kotovca in hudournikov, z najostrejšimi ukrepi naj se zaščiti visokogorski svet, posebno visokogorski gozd, komisijsko pa naj se ugotovi obstoječe stanje in izdajo zaščitni ukrepi, ki pa se naj, ko bodo izdani, popularizirajo v Planinskem Vestniku, Turističnem vestniku, Gospodarskem Vestniku, Tovarišu in dnevnem časopisu, pokrajinskem tedniku in v Uradnem Vestniku OLO Celje.

Na vprašanja nekaterih društev, ali izvedejo tudi mladinske občne zборе v zvezi z društvenimi občnimi zbori, je PZS dala navodila, naj se ta vrše tik pred društvenimi občnimi zbori, vendar pa ne pod nazivom »občni zbor«, temveč »zbor mladincev«. Mladinci naj na tem zboru izvolijo iz svoje srede tovariša, ki jih bo zastopal v upravnem odboru PD. Samo po sebi umevno je, da so dolžni na tem zboru biti navzoči tudi društveni funkcionarji.

Razveseljivo je dejstvo, da se je članstvo v letu 1955 dvignilo za ca. 600. Za okrog 100 je poraslo število mladincev, za ca. 500 pa pionirji. Dokaz, da nekatera društva pravilno rešujejo vprašanja mladine.

Popolnoma pasivni sta PD Ilirska Bistrica in Cerknica. Ker nič ne kaže, da bi se stanje pri obeh društvih izboljšalo, je PZS sklenila, da ju likvidira, preostalemu članstvu pa priporoči, da se vključijo v sosedna društva. Odločitev o Cankarjevi koči na Svinščakih in koči v Črnem dolu, ki sta bili pod upravo PD Ilirska Bistrica, bo izdala Gospodarska komisija PZS.

Redakcijski odbor za sestavo vodnika po transverzali marljivo dela, vendar pa je videti, da vodnik ob otvoritvi letne sezone še ne bo dotiskan. Posamezni člani tega odbora, ki so si delo razdelili po sektorjih, si bodo namreč morali še marsikaj osebno

ogledati na terenu. Redakcijski odbor dela pod okriljem Komisije za planinska pota pri PZS.

Vrhovno sodišče LRS je ugodilo PZS glede prepovedi razpečevanja zemljevidov, vendar je pa ta rešitev le formalno-pravnega značaja. Vrhovno sodišče je namreč le ugotovilo, da sodišče ni bilo pristojno za ta izrek, zato pa odlok, objavljen v Uradnem listu št. 85 z dne 3. VIII. 1953, ostane še nadalje v veljavi, dokler ne bosta zaproseno dovoljenje za izdajanje in širjenje teh kart izdala Geografski inštitut JLA in Inštitut zvezne geodetske uprave.

Gostinska zbornica LRS je pozvala PZS, da navede vse tiste svoje objekte, za katere želi, da se kategorizirajo kot penzionari. PZS je odgovorila negativno, ker upravlja le planinska zavetišča, katerih dolžnost je nuditi potrebna okrepljena planincem na turi. PZS namreč ne želi kategorizacije svojih objektov, ker stoji na stališču, da so vsi njeni objekti enaki.

Gostinska zbornica v Kranju je izrazila željo po formiranju nekega pododbora za planinske postojanke, v katerem naj bi sodelovali oskrbniki planinskih postojank. PZS se je izjavila proti takemu predlogu, ker je itak skrb PZS, da povezuje društva in postojanke in skrbi za njihovo pravilno upravljanje.

Avstrijski »Naturfreunde« je ponovno načel vprašanje reciprocitete v naših kočah. V zameno nudi članske ugodnosti pri bivanju v njihovih planinskih postojankah, ki jih imajo nad 200, katere pa niso vse izrazito gorske. V zvezi s tem se je tudi predlagalo, naj bi vsaka naša planinska postojanka imela lepak, na katerem naj bi bile narisane vse planinske izkaznice onih planinskih društev, ki uživajo članski popust v teh kočah. Na ta način bi bili vsi naši oskrbniki poučeni, kdo vse uživa popust v naših postojankah. S to prakso so pričeli v Švici in se je dobro obnesla. Zastopnik Naturfreunde je bil pozvan, da njihova centrala pošlje PZS oficialni dopis s seznamom svojih postojank, nakar bo prejela od PZS pismeni odgovor. Predlog glede uvedbe posebnih lepakov z narisanimi planinskimi legitimacijami, ki uživajo v naših kočah reciprociteto, je bil izročen v proučitev Gospodarski komisiji.

PZS je na jubilejni skupščini TZS zastopal tov. Mirko Fetiš. Pri tej priložnosti je izročil tudi darilo PZS, t. j. stensko sliko, ki predstavlja Triglav v akvarelu tov. Hodnika.

Ne oziraje se na to, da potrebna denarna sredstva za tisk planinskega prospekta »Gorski svet Slovenije«, še niso zagotovljena, propagandna komisija dela dalje na tem. S sodelovanjem tov. Šoštariča je že izdelala generalni načrt prospekta. Prospekt bo standardne oblike 21 x 11 cm, ki je najbolj prikladna, tiskan pa bo v bakrotisku. Vseboval bo veliko karto naših gora z označbo transverzale in poti v Julijskih in Karniških Alpah, Karavankah, Pohorju in Zasavju, za vsak posamezni predel pa bo še ena manjša karta. Zemljevid in ovitek bosta tiskana v štirih barvah. Tekst bo kratek in v štirih jezikih, t. j. v slovensčini, hrvaščini, angleščini in francoščini, med tekstom pa bodo izbrani planinski motivi. Poseben vložek bo vseboval vse naše planinske postojanke z vsemi po-

trebnimi podatki. Naklada prospekta bo 30 000 izvodov, izšel pa bo spomladi 1956.

Propagandna komisija je tudi razpravljala o svojem programu dela in sklenila, da bo, v kolikor gre za sodelovanje z mladino, skušala najti drug način dela. Po mnenju komisije naj bi se s šolskim natečajem počakalo vsaj eno leto, ker se je ta način dela z mladino že preveč spoplošil.

V odsotnosti načelnika propagandne komisije tov. Rupka Godca, ki bo za nekaj mesecev odšel v inozemstvo, bo načelnika nadomeščal član te komisije tov. Stanko Hribar.

Komisija je dalje sklenila, da se bo obrnila na večja PD glede predavateljev, hkrati pa uredila tudi diapozitive, ki jih je že precej, niso pa še urejeni.

Posvet propagandistov namerava komisija izvesti šele jeseni 1956.

Prispelo je vabilo na tečaj lavinskih psov v Švici, katerega se pa zaradi pomanjkanja deviz ni nihče udeležil.

V Trgovski zbornici LRS se je formirala komisija trgovskih in industrijskih podjetij za izdelavo športnih rekvizitov, s čemer bo dana športnim zvezam možnost, da bodo iznašale lahko svoje predloge o izboljšavi športnih rekvizitov. To je vsekakor treba pozdraviti. V tej komisiji bo sodelovala tudi PZS.

V zvezi s pozivom vodje jugoslovanske himalajske odprave, naj vse komisije za alpinizem širom po državi predložijo spisek ljudi, ki naj bi se udeležili treninga v januarju 1956, je komisija za alpinizem pri PZS izbrala 34 kandidatov. Pri tem je predvsem upoštevala one, ki imajo za seboj najboljše alpinistične podvige, dalje potrebno število zdravnikov, upoštevala pa je tudi okolnost, da bo ta trening nekaj novega za vse naše alpiniste, zaradi česar je potrebno zajeti tudi tiste AO-je, ki nimajo najboljših alpinistov, ki pa naj se tudi spoznajo s tem načinom življenja in se tako zainteresirajo vsi odseki za himalajsko odpravo. Temu pozivu se je odzvalo 22 alpinistov. Komisija pa ima v evidenci tudi še nekatere alpiniste, ki jih je upoštevat pri izbiri za zvezni trening, pa so trenutno nedosegljivi. V zvezi s treningom je komisija tudi že naročila nekaj inozemske opreme pri Cassinu v Leccu in v športni hiši Schuster v Monakovem. Gre za opremo, ki so jo uporabljale razne inozemske odprave. Vodja jugoslovanske odprave na Himalajo bo namreč po kriterijih, ki jih je določila skupščina PSJ za izbiro kandidatov, izbral iz podatkov po prijavah posameznih republiških zvez 20 do 25 kandidatov in jih pozval na skupni trening.

Zbora alpinistov v Logarski dolini dne 12. in 13. XI. 1955 se je udeležilo 288 alpinistov. Komisija je prišla do zaključkov, da bo treba v bodoče dati več poudarka na sam zbor in ga zato razširiti še na naslednji dan.

V zvezi s sklepi, sprejetimi na skupščini PSJ, je komisija sklenila uporabiti denarna sredstva, določena za vsakoletno odpravo v Francijo, za organiziranje 5 do 6 odprav v Maglič, Durmitor, Čvrnsnec itd., kjer so tudi alpinistično zanimivi in še neobdelani tereni. Vsak posamezni alpinistični odsek bi v celoti prevzel določen pre-

del v obdelavo. Preplezati bi bilo treba vse tamkajšnje stene, jih fotografirati in nato vrisati izvedene smeri. S tem bi bilo opravljeno veliko delo, kajti imeli bi celotni pregled alpinistično obdelane gorovja v Jugoslaviji. Seveda bi se moralo to delo izvršiti v povezavi z alpinisti republiških zvez.

Spričo vedno večjega pomanjkanja plezalnih rekvizitov, predvsem plezalnih vrvi, je komisija sklenila, da se bo obrnila na vsa ona PD, kjer so obstajali AO-ji, pa so z delom prenehali, da vrnejo pred časom dobavljene plezalne vrvi. V poštev pridejo PD Radovljica, Škofja Loka, Kum in Nova Gorica.

Ker nekatere časopisne objave o posameznih plezalnih činitvah niso bile vselej sprejete z odobravanjem, je komisija sklenila, da se ustvari pri komisiji dopisniška mreža, ki jo bo vodil tov. Janko Blažej. Le-ta bo zbiral pri vseh AO-jih novice iz alpinistične dejavnosti in jih objavil v dnevnem časopisu.

Po novi lokaciji bo planinski, lovski, ribiški, gozdarski in taborniški dom »Zlatorog« stal v Dalmatinovi ulici nasproti parka pred sodno palačo. Obstaja pa še možnost gradnje v Dvořakovi ulici. V zadnjem času želijo sodelovati pri gradnji tudi gozdarji in taborniki.

V zvezi z gradnjo »Zlatoroga« je PZS vsem društvom priporočila razne ukrepe za zbiranje denarnih in materialnih sredstev.

Vse te akcije naj bi se pričele izvajati s 1. 1. 1956 in bi trajale eno leto, če skupščina ali plenum PZS ne bi sklenila drugače.

PZS je dala vsem društvom navodila glede občnih zborov in predlagala, da se sosednja društva med seboj sporazumejo o datumih občnih zborov, da bi zastopniki PZS obiskali lahko čim več občnih zborov. Zlasti je priporočila, da naj bi v svoj program zajeli tudi gradnjo Zlatoroga in propagando za Planinski Vestnik. Po statutu izvolijo društva tudi delegate za skupščino PZS, in sicer društva do 500 članov po enega, društva s 500 do 1000 članov po dva, društva s 1000 do 3000 članov po tri in društva s preko 3000 članov po 4 delegate. Občni zbori pa naj razpravljajo in sklepajo tudi o predlogih, ki jih nameravajo društva predložiti skupščini PZS, kakor n. pr. o podelitvi častnih srebrnih in zlatih znakov.

PZS je poskrbela za razne spominske značke, ki naj bi se prodajale v planinskih postojankah. Značke stanejo okrog din 30 do din 110. Značek je 31 vrst ter so vzorci na ogled v pisarni PZS.

AO Hrastnik bo ob prvih ugodnih snežnih prilikah izvedel smučarski tek članov alpinističnih odsekov. Start bo na Mrzličih, cilj pa na železniški postaji Hrastnik. Najbolje plasirano moštvo AO sprejme predhodni pokal.

Društva so bila pozvana, da do konca januarja t. l. predložijo PZS vse zahtevane statistične podatke, da se ne bo dogajalo več, da bodo podatki preteklega leta objavljeni šele konec tekočega leta.

Vsa PD so prejela shemo bilance za leto 1955, kakor tudi vsa ostala navodila s pozivom, da predložijo bilance do 31. januarja t. l. Društva bodo obremenjena za vse stroške, ki bi jih imela PZS zaradi zamude ali nepravilnosti bilance.

V zvezi s tem, da PZS zaradi težke finančne situacije trenutno ne more izpolniti svojih finančnih obveznosti do društev, naglašja, da bo tudi v bodoče upoštevala prioriteten plan gradenj, ki je bil sprejet na skupščini, čim ji bo finančno stanje to omogočalo, hkrati pa opozarja društva, da si skušajo v bodoče pridobiti investicijska sredstva iz lokalnih virov ter vztrajajo na tem, da se tudi v okrajne in občinske proračune za leto 1956 vnesejo zneski za pomoč planinskim organizacijam.

K oskrbniškim izpitom, ki bodo najkasneje v aprilu 1956, t. j. še pred letno sezono, se morajo prijaviti vsi oskrbniki, ki teh izpitov še niso položili. Ker pa mora PZS vedeti, koliko oskrbnikov bo opravljalo osnovni oskrbniški izpit, PZS naproša vsa društva, da ji čimprej sporoče imena oskrbnikov po postojankah z vsemi osebnimi podatki. V kolikor je društvom znano, kateri oskrbniki bodo nastopili službo v letni sezoni na novo, naj vnesejo v seznam tudi njihova imena. Skripta za oskrbnike so v delu in jih bodo društva sprejela pravočasno. Z dokazom o položenem oskrbniškem izpitu dobi oskrbnik kvalifikacijo polkvalificiranega delavca v gostinstvu, kar je važno za pravice iz socialnega zavarovanja, zlasti za pokojnino.

Knjigovodstveni odsek PZS je dostavil vsem društvom skripta za knjigovodstvo PD kot pripomoček za pravilno knjiženje in knjigovodstvo.

Društva so tudi prejela formularje za podatke o cenah za zimsko sezono 1955/56 za one postojanke, ki bodo obratovala v tej zimski sezoni. Ti podatki so izredne važnosti za propagando posameznih postojank, kakor tudi za pospeševanje zimskega planinstva in smučanja. S temi podatki PZS lahko tudi uspešno operira in na najrazličnejše načine v ožji in širši domovini, pa tudi v inozemstvu propagira za obisk naših planin.

PD so bila ponovno pozvana, da vedno in pravočasno sporočajo PZS, katere planinske postojanke bodo oskrbovane ob dvo- ali večdnevnih državnih praznikih. Pogosto se namreč dogaja, da društva ob teh praznikih oskrbujejo tudi nekatere postojanke, ki redno sicer niso oskrbovane, ne poročajo pa o tem PZS. S tem spravljajo PZS v zelo mučen položaj, ko interesom ne moremo dati zadovoljivega odgovora, škodijo pa tudi sami sebi, ker postojanka nima takega prometa, kot bi ga sicer lahko imela.

Nekatera društva imajo še vedno težave s prijavljanjem in odjavljanjem gostov v svojih planinskih postojankah. Po navodilu bivšega Ministrstva za notranje zadeve LRS z dne 6. VI. 1951, ki so ga prejele vse postaje LM, velja še vedno, da za goste, ki prenočujejo le eno noč, ni treba izpolnjevati obrazca »prijavnica«. Te goste je treba vpisati samo v knjigo gostov. Pri daljšem prenočevanju pa je treba izpolniti tudi prijavnico, ki jo je oddati praviloma takoj na najbližji postaji LM. Le če okoliščine (oddaljenost od postaje LM, slabo vreme itd.) ne dopuščajo oddaje prijavnice, je prijavnice oddati na postaji LM ob prvi možni priložnosti po zanesljivi osebi. Društvo, ki bi bilo kljub temu tolmachenju prijavljeno ali kaznovano, naj to takoj sporoči PZS z vsemi potrebnimi podatki.

Razen članov Planinske zveze Jugoslavije uživajo članski popust v vseh planinskih postojankah še člani SPD Celovec, SPD Trst, SPD Gorica in DAV.

Komisija za GRS pri PZS je sprejela »Pravilnik za gorske reševalce«, ki vsebuje 7 členov ter izpitna vprašanja, obvezna za vse izpitne komisije oziroma reševalce. Pravilnik in izpitna vprašanja so bila dostavljena vsem reševalnim postajam.

Komisija je sklenila, da se mora nujno še to zimo pregledati vsa reševalna oprema. Važno je predvsem pregledati šive in zakovice ter jeklene vrvi. Za to je bila osnovana posebna komisija pod vodstvom tov. Andreja Moreta, člani komisije pa so tov. dr. ing. Avčič France, Drago Korenini in Jozo Govekar. Vsa oprema naj se skoncentrira na enem ali dveh mestih in temeljito preizkusi. Ta komisija pa naj hkrati ugotovi vse spremembe in izboljšave pri obstoječih reševalnih napravah, ki naj bi se opisale ter izdelale o tem natančne skice za sporočilo Mednarodni komisiji za GRS v smislu sklepa prve seje te mednarodne komisije.

Nov jeep za GRS je prispel in stane din 4020 000. Izročen bo postaji GRS Jesenice in bo za njegovo uporabo sestavljen poseben pravilnik. Komisija je hkrati sklenila, PZS pa potrdila sklep, da se dosedanji jeep po najugodnejši ceni proda in izkupiček porabi za delno kritje nabave novega avtomobila.

Kot pripomoček k predavanjem o prvi pomoči je komisija pri »Zaštitni zdravilja« v Zagrebu nabavila diafilim »Prva pomoč« za ceno din 8000. Diafilim vsebuje 12 delov.

Razgovori komisije z notranjo upravo zaradi čimboljše povezave in tesnega medsebojnega sodelovanja se vrše dalje in so ti razgovori prinesli že nekaj konkretnih rezultatov.

Zavod za socialno zavarovanje LRS je prispeval k nabavi avtomobila za GRS din 500 000 in je doslej edini, ki je pokazal razumevanje za GRS, dasi se je komisija za GRS tozadevno za pomoč obrnila tudi še na razne druge naslove.

Po ugotovitvi, da so obveščevalne točke kakor tudi reševalne postaje premalo založene s sanitetnimi kompleti, se je komisija odločila, da nabavi še določeno količino teh kompletov, tako da bodo vse ogrožene postaje oziroma obveščevalne točke založene z zadostnim številom kompletov.

Na predlog reševalne postaje Tržič je bila osnovana obveščevalna točka v Begunjah pri Radovljici, ki spada v delokrog postaje Tržič.

Vsi reševalci bodo po opravljenem izpitu iz prve pomoči prejeli potrdilo, da so uspešno opravili izpit. Potrdilo bo podpisal predsednik izpitne komisije, verificirala pa ga bo komisija za GRS pri PZS. Vsakemu reševalcu, ki bo opravil ta izpit, se bo to potrdilo tudi v njegovi članski izkaznici.

Doslej je izpit iz prve pomoči od 12 prijavljenih tovarštev iz Trente, Soče, Bovca in Loga pod Mangrtom opravilo le 5 reševalcev. Ostali se bodo ponovno prijavili k izpitu.

Ponovno se je predlagalo, da bi bilo obvezno naročilo Pl. Vestnika za vse članne PD. Naročnino za revijo naj bi vsebovala že zvišana članarina. UO PZS je ugotovil, da je to že sam upravni odbor ponovno obravnaval, ni pa mogla biti realizirana, ker bi s tem zagotovo odpadel visok odstotek članov, na drugi strani pa bi bila članarina tako visoka, da jo večina članov ne bi zmogla. Izvedba te akcije pri današnjem standardu pač ni mogoča. Vendar bo pa stvar nadrobneje obravnavala Gospodarska komisija.

L. R.

Prispevek za »Zlatorog«

PLANINCI, PLANINSKA DRUŠTVA — NE BODIMO MED ZADNJI PRI ZBIRANJU PRISPEVKOV ZA GRADNJO »ZLATOROGA«

Zbiranje prispevkov za gradnjo skupnega doma planincev, lovcev, ribičev in gozdarjev še vedno ni zajelo vse planince in planinska društva. Vendar tisti planinci in planinska društva, ki so povsod med prvimi, tudi v tej akciji ne zaostajajo.

Tako so razen že objavljenih prispevkov v prvi in drugi številki »Planinskega Vestnika« prispevali za gradnjo doma: Prosenc Zivojin 200 din, Dekleva Janko 500 din, AO Medvode (tov. Mirnik Jarc, Bukovec, Ločniškar in Barle) 500 din, Jereb Gustl 1000 din, Sorli Jože 50 din, Štefančič Bojan 100 din, Arhar Ivo 100 din, Janežič Ernest 500 din, Janežič Tatjana 200 din, Skrajner Tone 600 din, PD Nova Gorica 3000 din, PD Škofja Loka 5000 din, člani Planinskega društva PTT: Cerar Ciril, Kladivec Maks po 300 din in Višner Ludvik 200 din. — Dijaki telegrafsko-telefonske industrijske šole, včlanjeni v mladinskem društvu PTT pa so zbrali 6900 din. — Na občnem zboru PD Ljutomer je bilo sklenjeno, da bo vsak član obvezno prispeval do konca leta po 200 din, ne glede na nabiralne bloke. — Planinsko društvo Ruše se je obvezalo prispevati za »Zlatorog« 10 000 din. Isti znesek bo prispevalo tudi planinsko društvo Radeče.

Inženir Pipan pa je Planinskemu društvu Ljubljana-Matica poslal pismo naslednje vsebine:

»Z navdušenjem sem v 12. številki »Planinskega Vestnika« bral vest o nameravani graditvi »Zlatoroga« v Ljubljani. K uresničitvi te zamisli želim tudi sam skromno prispevati in prilagam 1000 din v gotovini ter dajem obvezo na 50 prostovoljnih ur bodisi za fizično ali umsko delo.

Prosim, da ta moj prispevek izročite oziroma sporočite PZS.

S planinskimi pozdravi

ing. Pipan Lev.«

Naj ne bo planinca in planinskega društva, ki ne bi prispeval h gradnji »Zlatoroga«.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Svet pod Triglavom. Izdalo Planinsko društvo Jesenice, 1954, 110 strani.

Pravzaprav bi nas morala vsaka planinska publikacija pri nas, ki izide mimo in poleg Planinskega Vestnika, razveseliti, saj pomeni bogatitev našega planinskega čtiva, ki je še vedno zelo skromno in poleg tega je v sedanjem času dragega tiska in skromne prodaje že sam izid nekega dela redke in zato razveseljiv pojav. Vendar gledamo včasih skeptično na izdajateljsko delavnost naših planinskih društev, kajti neredko raste iz slabih temeljev. Vsako izdajanje nekega tiska je danes dokaz gospodarske vitalnosti in moči, kar je samo na sebi pozitivno, ni pa prav, če brez potrebe cepimo svoje moči in mobiliziramo avtorje, ki napišejo prispevke, ki ne presegajo lokalnega pomena. Majhna estetska vrednost, omejen in zaključen krog sodelavcev ter ne zelo široka razgledanost in obzorje, so pogosto glavne hibe takih lokalnih publikacij, ne samo jeseniške. In to dejstvo je konec koncev hujše kot vsa druga.

Te ostre besede pa nikakor ne veljajo v celoti za »Svet pod Triglavom«. V Gornjesavinski dolini je precej močnih in dobrih planinskih piscev, ki so zastopani v tej publikaciji. Slavko Smolej je standarden pisec o planinskem cvetju; njegovemu pisanju dajejo še posebno težo lepi fotografije gorskega cvetja. Janez Krušič, ki se zelo poredko oglašava v planinskem slovstvu, ima kar dva prispevka. V opisu zimskega vzpona skozi Okno v Triglavski steni obravnava najhuše trenutke v življenju alpinista, ko gora že sega s svojo mrzlo in kruto roko po življenjih, ki streme kvišku, a se vse le še srečno konča. »Čemu, ali je vsega tega treba?« se vpraša človek, ko je mera le prevelika, a gre prihodnjo nedeljo znova v gore in v prav tako negotove stene. Krušič se s skopostjo svojega izraza izogiblje razmišljanju in razglabljanju o teh stvareh, kar je škoda,

ker bi v sedanjem položaju v naši alpinistiki, kot nekak most med dvema nasprotujočima si generacijama, oz. dobama, lahko marsikaj povedal. Drugi Krušičev članek je napisan v spomin vzorniku in plezalcu Mihi Arihu. Arih je izredno svetel lik v zgodovini naše alpinistike in bi nedvomno zaslužil temeljito monografijo. Koliko časa bomo še čakali nanjo? Njegova preprosta, a globoka pesem, ki nas spominja na dela naših bukvnikov, nam daje lep vpogled v duševnost plezalca, ki je imel ob svoji smrti malo nad dvajset let, a je bil že izrazit predhodnik današnje moderne in ekstremne ere v alpinizmu.

Zelo prijetna sta prispevka Janka Tavčarja in članek Antona Blažaja, napisana za mladino. Oba prispevka bi sodila v katero koli planinsko revijo. Zgodba Uroša Zupančiča o fantu in dekletu, ki gresta v gore in ju zaloti snežni vihar, a se vse srečno konča, ni nova niti po svoji tematiki, še manj po razpletu. Moti tudi izrazito germansko ime Gera. Pod vrhom Triglava razvija ljubezensko doživetje med bivšim partizanom in hčerko v Jugoslaviji padlega esesovca Jože Šifrer. Toda politične pregrade med obema so prevelike in fant ter dekle se ločita kot tujca. Zelo dober je tudi prispevek Antona Svetine z Bleda o bojnih leta 1941 na Pokljuki. Pozitivno je predvsem zbiranje in obnavljanje partizanske zgodovine, ki že prehaja v pozabo; pisanje samo pa dokazuje, da ima Svetina precejšnjo moč oblikovanja. Prijeten je tudi članek Maksa Dimnika, ki dobro ume sukati pero. V njegovem prispevku se odraža hrepenenje človeka, ki ga je življenje zaneslo daleč proč od gora in ki hrepeni nazaj k njim.

Posebno skupino tvorijo članki, ki obravnavajo zgodovino krajev pod gorami in različno drobno krajevno gradivo, ki že prehaja v pozabo. Ti članki zajemajo predvsem iz ljudske-

ga izročila, ki je pogosto že zmaličeno, drugod se pa dobro ujema z znanstvenimi dognanji in jih podpira ali pa jim celo daje pobudo. Prispevke take vrste so napisali: Tarman-Zerjav za Kranjsko goro in kranjskogorske reševalce, Ivan Šavli za Trento, Jože Dolinar za Rateče in Franc Ceklin za Bohinj. Matevž Šuštar piše o Požrvo-
vem očetu iz Mojstrane, Jože Pintar pa zelo na kratko podaja gospodarski razvoj severnega predela pod Prisojnikom. O bohinjskih tovornikih in vodnikih piše Tone Kopčavar, Jože Dolinar citira iz planinskega slovstva o Jalovcu, France Krajcar pa opisuje turo v Karavankah. Preprosti sta dve pesmici Jožeta Dolinarja in že ome-njena Arihova pesem, doživljajska je pesem Branka Slanovica. Pesmi skrbe skupno s fotografijami in s perorisba-mi Franceta Krajcarja za pestrost publikacije. Zelo lepa je tudi celo-stranska barvna priloga Triglava, pri kateri pa pogrešamo ime avtorja.

Najskromnejši in najbolj pomanj-kljiv je zadnji del publikacije, tiskan v drobnem tisku, kjer najdemo običajno nagromadenega v revijah največ gradiva, ki je bodisi dokumenta-rične, društvene, aktualne, literarne in idejno-informativne ali celo tudi kritične narave.

Zelo številni so inserati na za-ključku, ki so finančno omogočili izid publikacije ter so poleg tega še finančno okrepili društvo.

Idejo za izid posebnega zbornika je dalo razpravljanje ob jeseniški številki PV, do katere se stari odbor društva finančno ni mogel povzpeti, novi odbor pa je v svoji odločnosti našel radikalnejšo rešitev.

Izdajatelji zbornika so se zavedali, da literarna cena zbornika, pri kate-rem sodeluje toliko ljudi, ki se lite-rarno sicer ne udeležujejo, ne bo zelo visoka in so se zato v uvodni besedi zavarovali proti takšnim ugo-vorom s pripombo, da zbornika ni soditi s te strani. Vendar so izdaja-telji že s samim zbiranjem sodelavcev vzeli nase neko dolžnost, da skrbe v bodoče za razvoj in napredek svojih sodelavcev, kar pa je mogoče seveda le, če publikacija večkrat izhaja, pa čeprav samo enkrat na leto. Jesenice se torej zavedajo tudi svoje kultur-ne vodilne vloge v planinstvu v pre-delu Gorenjske pod Julijskimi Alpa-

mi, a so prehitro in že pri majhnih težavah opustile to svojo kulturno funkcijo. Kolikor je znano, bo ostalo torej le pri prvi in edini številki »Sveta pod Triglavom«, čeprav so imeli izdajatelji prvotno drugačen namen. To je precejšnja škoda, saj kaže publikacija poleg številnih po-manjkljivosti tudi dovolj dobrih stra-ni, ki opravičujejo njen »raison d' être« ter ji dajejo tudi dovolj per-spektiv za bodoči razvoj. Prenagel konec neke literarne zamisli nas more navajati na misli o nezdravih osnovah ali pa dokazuje neko zavest nemoči.

J. B.

The Alpine Journal, London, no-
vember 1955, LX. knjiga, št. 291. —
Londonski Alpine Club, ki bo l. 1957
praznoval stoletnico svojega obstoja,
je izdajatelj te stare planinske revije,
ki služi za vzor tudi premnogim dru-
gim iz anglosaškega sveta. Pričujoča
številka obsega prispevke, nanašajoče
se na vse izvenevropske kontinente,
a glavno vsebino tvori še vedno Hi-
malaja. Poročila o odpravah prinaša
skoraj vedno le iz prve roke, a če
jih človek bere, se zdi, kot da bi ti
ljudje, ki so prvi stopili na vrhove
osemtisočakov, ne imeli duše. Tako
kar po neki šabloni opisujejo svoje
vzpone: Postavljanje temeljnega opo-
rišča, gradnje nadaljnjih, označenih
z rimskimi številkami; o svojih no-
tranjih doživetjih in o tem, kar ni
v neposredni zvezi z načrtano smerjo,
pa vedo povedati malo ali nič.

Vodilni članek opisuje angleški
prvenstveni vzpon na osemtisočak
Kanč (skrajšano iz Kang-chon-dzö-
nga = pet svetih zakladov snega). Pi-
sec George Band poudarja glede opre-
me, da so se bolje obnesli lažji čevlji
od onih everestovske odprave, ker so
imeli zmanjšano izolacijo, posode za
kisik, katerega so vzeli veliko s seboj,
so bile lažje, dnevne porcije za ve-
like višine niso bile zavite za vsakega
moža posebej, temveč za deset mož
skupaj, tako da je mogel vsak izmed
njih te ali one stvari po okusu več
ali manj. Odprava je imela s seboj 319
kulijev z dnevno mezdo 4 rupij (ru-
pija = šv. fr.), morala je do temelj-
nega oporišča priti po ovinkih, ker
ji pot skozi Sikkim ni bila dovoljena,
nepalska vlada pa je dovolila vzpon
samo pod pogojem, da se odprava
strogo drži načrtane smeri in da ne

stopi čisto na vrh, ker bi to pomenilo zločin zoper bogove. Zanimivo je, da odprava v spodnjih taboriščih ni povsem zametavala alkohola, ker govori poročilo, da so si tam privoščili tako imenovano Mummeryjevo kri (Mummery's blood, mešanico ruma s črnim sirupom). S taborišča št. V, do katerega je morala s težavami iskati pot, v višini 25 000 č. se je povzpela do točke 26 900 č., od koder je prišla z lahkoto 20 čevljev pod sam vrh ali 5 č. niže od njega in se tako dobesedno držala dogovora z nepalsko vlado. Na povratku je umrl šerpa Pemba Dorje (cerebral thrombosis).

Herbert Tichy opisuje avstrijski vzpon na Čo-Oju 1954. Pozna se prijetno, da je izvirnik pisan v nemščini, ker je v poročilu več življenja. Tudi tukaj sledimo piscu od oporišča do oporišča tja do vrha (26 750 č.). Ta osemtisočak sta dosegla prva pisec in šerpa Pasang, za njima je prišel še Sepp Jöchler, ki je opravil fotografsko delo, katerega Tichy zaradi ozebljih rok ni zmozel. Tichy pravi »...in naenkrat se ni bilo treba več vzpenjati in razgled je bil brezmejen. Nam naravnost nasproti je ležal v veličanstvu brez tekmeca vrh Everesta. Pasang je šel mimo mene, njegov cepin je bil zapičen v sneg in plapolale so zastave Nepala, Avstrije in Indije... Jaz pa, ki običajno nisem prijatelj zastav, sem se zavedel, da je pogled na te simbole... pritrjal solze v moje oči. Pasang me je objel. Skozi njegova sončna očala sem opazil, da je tudi on imel solze v očeh, kajti več nego dvajset let je stremel za 'res visoko' goro...« (Podrobnejši opis vzpona glej PV 1956, str. 46).

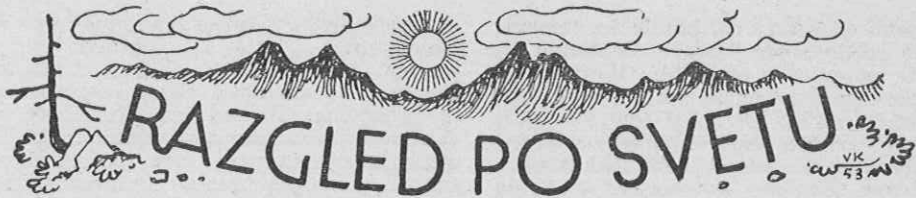
Na Makalu je z dovoljenjem nepalske vlade odšla kalifornijska odprava, zato ekspedicija Angležev, v kateri je bil tudi znani junak z Everesta Hillary, na ta vrh ni smela in je zato omejila delo na raziskavanje kotla Barun južno od Everesta in se potem preko ledenikov in prelazov vrnila skozi znani Namche Bazar v domovino. Hillary si je pri tem polomil rebra in tudi drugače zbolel. Pri tem so mimogrede skočili na vrh Makalu II (25 130 č.). — M. Roberts

obširno poročila o raziskavanjih okrog Dhaulagirija (26 810 č.). Odprava je morala plačevati kulije že po 5 rupij na dan. — Gurdhial Singh poročila, da je iz Gharvala prekoračil tibetansko mejo, ki se odpre za nekak mali obmejni promet vsako leto Indijcem, brž ko je mogoč prehod čez prelaze. Kakih posebnih sprememb po novem režimu ni opazil, razen enega vojaka, ki mu ni delal težav in velike kolorirane slike Mao Tse-Tunga v hiši vaškega dostojanstvenika v kraju Darchen.

Mount Kenya v centralni Afriki s svojima dvema vrhovoma po mnenju pisca ni samo lepa gora, temveč nudi eno izmed najlepših prilik za plezanje v skalah in ledu. Po Andih nas vodi Godfrey Francis z zanimivimi poročili o transportu, ki omogoča direkten dovoz do temeljnih oporišč, o cenah, nosačih in prehrani. Najobširnejši del revije pa zavzema prvi del doslej še neobjavljenega poročila A. W. Mooreja o pohodu na Kavkaz leta 1874. Poročilo je zanimivo, ker podaja ne le stanje takratnega planinstva, temveč tudi sliko razmer v tedanji Rusiji in odnošaje do tujih turistov, ki so bili vseskozi dobri. Oprema je bila čim enostavnejša, partija treh oseb, švicarskega vodnika in tolmača, ni vzela s seboj šotorov zaradi prevelike teže, namesto tega pa — dežnike. Pot je peljala iz Londona preko Berlina, Krakova, Woloczzijske, Odese, Jalte in Tiflisa, prenočevala je tam po hotelih, o katerih ni pritožb, kasneje pa v obcestnih gostilnah (duchan jih imenuje pisec) in vojaških stražnicah karavlah (Karau-la). Hrana so si v dolini lahko nabavljali sproti in ni bila draga, saj so plačevali jajca po eno kopejko. Samo bolh je bilo tod vse preveč.

Revija poročila o drugih odpravah v letu 1954, n. pr. o traverziranju Mt McKinleya na Aljaski, o čemer smo že poročali (PV 1956, str. 45), o argentinski odpravi na Dhaulagiri, ki je dosegla tam kasneje še ne prekošeno višino 8000 m, vsebuje nadalje poročila iz Andov, Nove Zelandije, prinaša osmrtnice in literarni pregled najvažnejših publikacij v knjižni in revialni obliki.

Dr. Pr.

RAZGLED PO SVETU

Na Pyramid Peak so prvi prišli 5. jul. 1955 iz Čogo Lungme trije Nemci iz ekspedicije DAV, ki jo je vodil Reinhard Sander. Bili so Reiner Diepen, E. Reinhardt in Tietze. Vrh je visok »samo« 7000 m. Pet članov bavarske ekspedicije pa je 30. maja 1955 stopilo na vrh Annapurne IV (7524 m). V ekspediciji so bili znani plezalci Biller, Steinmetz in Wellenkamp. Isti plezalci so obrali še 7 vrhov, med njimi tudi Kang Guru (7000 m). Torej spet dve nemški ekspediciji, ena iz Frankfurta, druga iz Bavarske! Neverjetna je nemška in avstrijska aktivnost na vseh kontinentih, kjer se guba zemeljska skorja. Kakor da drugi narodi nimajo časa, volje, denarja in ljudi za to!

V Les Courtes so izvršili drugo ponovitev smeri Cornazz—Mathey v severni steni avg. 1955 Bastien, Laffont in Sennelier v 12 urah.

Aklimatizacija je važen element uspeha pri himalajskih podjetjih. Aklimatizacija pomeni torej stanje in sredstva, s katerimi jo dosežemo. Stanje telesa, ki se aklimatizira, sestoji iz nekaterih organskih sprememb, predvsem pa je važno dihanje, cirkulacija in kri. Gre za to, kateri je pravi proces aklimatizacije, kdaj se završi in kakšni so kriteriji, po katerih to spoznamo, pa tudi, kateri so najboljše pogoji zanjo. Najbolje je, če se oseba, ki jo hočemo aklimatizirati, ne izpostavi takoj v veliko višino. Višino je treba stopnjevati postopoma, ne skočiti kar s prvim dnem na 6000 m. Če bi hoteli grafično ponazoriti stopnjevanje vzpenjanja in sestopanja, bi to naredili z našagano črto, ki se dviguje. Alpinist se vzpne do višine 4000 m in takoj sestopi, nato naj se počasi veča višina vzpona, sestop pa naj se konča čim nižje. V treh, štirih tednih se aklimatiziramo na višino 6500 m. Višinsko bolezen bo morda klient še občutil, vendar toliko manj, kolikor bolje je bil spro-

veden proces aklimatizacije. Po dosežanih izkušnjah se aklimatizacija neha pri 6500—7000 m. S tem ni rečeno, da bi človek ne mogel živeti višje. Vendar je nad 7000 m poraba kisika tolikšna, da bi spričo nje utegnil aklimatiziran alpinist izgubiti fiziološke lastnosti, ki si jih je z aklimatizacijo pridobil. Togih pravil sicer ni, vendar je treba izkušnje upoštevati. Na Makalaju so v višini 4500 m na baznem taborišču živeli popolnoma normalno življenje, bilo je le nekaj glavobola, nespečnosti in dihalnih motenj pri prebujanju in v ležečem stanju. V višini od 5000—6000 m v drugi etapi se je pojavilo nekaj nahodov in glavobolov, spanje, tek in prebava, vse troje je bilo v redu. Pojavile pa so se prve bolečine v grlu. V tretji etapi od 6300 m dalje je tek ostal, vendar so postali nekateri zelo izbirčni. Spanje in splošno počutje je bilo normalno, bolečine v grlu pa so bile večje. Proti koncu te etape se je pojavila huda utrujenost z željo po spancu, vendar z občutkom, da se z njim ne bodo okrepili. Ljudje so začeli občutno hujšati, skoraj vsi od 2 do 5 kg, le dva sta obdržala težo, en sam pa se je zredil za 3 kg. Najboljše znamenje dobre aklimatizacije je, če se oseba dobro počuti, če je duševno in telesno sproščena. »Jurišne naveze« na Makalu so v takem aklimatiziranem stanju bivale v višini 6300 m več dni po petih tednih intenzivnega aklimatizacijskega procesa. Vsi so nekoliko shujšali, bodisi zaradi neizogibnega izgubljanja vode bodisi zaradi aklimatizacije, gotovo pa ni bila to posledica pomanjkanja hrane. Odlična fizična kondicija (telesno počutje) je prvi činitelj aklimatizacije, podpira pa jo seveda kakršen koli poprejšnji atletski trening. Stari himalajci se aklimatizirajo prej kakor novinci.

Tako aklimatizirani so francoski plezalci v enem dnevu pri končnem vzponu zmogli višinsko razliko od

6300 na 7800 m, naslednji dan od 7800 na 8470 m in istega dne sestop na 6300 m. Te napore jim je omogočil seveda tudi kisik, toda aklimatizacija na višini 6300 m je omogočila štednjo s kisikom do višine 7000 m, nad to mejo pa je bila zaradi aklimatizacije poraba spet občutno manjša. O tem pišeta André Lapras in Jean Rivolier v *La Montagne et Alpinisme* (oktober 1955).

»Nič se ni zgodilo« je ironično odgovoril Jean Franco, vodja francoske ekspedicije na Makalu, časnikarju, ki je povprašal za senzacijami. »Škoda, v nobeno razpoko nismo padli, noben plaz ni zasul nobenega taborišča. Na 8000 m smo prišli kakor na Mont Blanc, na vrhu nas je bilo devetero, tri naveze v treh dneh, saj to skoro ni osvojitvev. Niti v noge nas ni zeblo.« Časnikar ni vprašal, zakaj se ni nič zgodilo, Franco pa sam odgovarja: Makalu je sad petdesetih let himalaizma. Vsi neuspeli poizkusi v Himalaji od Mummeryja na Nanga Parbatu do vseh neuspešnih podjetjih pred drugo svetovno vojno so prispevali v zakladnico izkušenj več kot prve zmage. Tako je bilo mogoče, da so štiri naveze, popolnoma izenačene po sposobnosti, po aklimatizaciji in po treningu, v treh dneh vse prispele na skupni cilj, kar je v zgodovini himalaizma spet ena stopnja, ki je doslej ni dosegel še nihče. Primerjajmo samo Buhlov čudež na Nanga Parbatu s to francosko sistematično opravljeno turo! Ali z Annapurno l. 1950! Hillary in Tenzing sta bila na vrhu komaj četrte ure. Italijana Lacedelli in Compagnoni sta izčrpala ves kisik in šestkrat ušla smrti, kar sama priznavata. Franco pravi, da se je francoska metoda aklimatizacije izkazala: en mesec so ostali na 5000 m, preden so prekoračili 6800 m. Čeprav so jih mikali vrhovi okoli Baruna, so se zdržali zaradi cilja. Brez ozira na duševne in telesne sposobnosti plezalcev ostaja sleherni vrh Himalaje predvsem stvar skrbne priprave in organizacije. Vprašanje tovora se bo nekoč gotovo poenostavilo. Makalu pa je bil v tem še čisto klasičen: na temeljno taborišče so prinesli 11 ton, na taborišče I. 7 ton; med taboriščem II. in III. so šerpe opravili nič manj kot 150 potov, na višino 7400 m (Makalujsko sedlo) pa so potegnili 700 kg.

Šerpe pod Gyalzenovim vodstvom so se izkazali tako, da jih Franco imenuje *peuple admirable* (čudovito ljudstvo). Francozi so v njih videli tovariše, jih opremili kot sebe, tudi s kisikom. »Brez njih bi himalajske ekspedicije raziskovale še danes le doline.«

Vreme je še vedno tisti činitelj, ki sleherni, še tako skrbno organizirano himalajsko podjetje pokoplje. Vsa francoska oprema za Makalu je bila skrbno preizkušena na Col du Midi, vse francoske firme so dale svoje najboljše po najboljših himalajskih izkušnjah, sijajno je delovala zelo občutljiva zveza med taborišči s sprejemnimi in oddajnimi aparati, skratka vse je bilo dovršeno, res pa je tudi, da je bilo nebo nad Makalujem naklonjeno. Francozi so imeli lepo vreme pri vzponu na sedlo, pri »jurišu«, na šestem taborišču sicer mrzlo noč (-32°C), nato pa sončen dan brez vetra. Na vrhu 8470 m so imeli na rokah samo tenke svilene rokavice. Nezaslišana sreča! pravi Franco. Če bi pihal običajni zoporni veter in če bi gazili ves čas kake pol metra novega snega, bi tura verjetno ne potekala tako »po žnorci«.

Couzy in Terray pravita, da je Makalu tehnično težji od Annapurne, ta pa je bila nevarnejša zaradi snežnih razmer. Težavnost na Makaluju je spominjala na Aiguille Verte po grebenu Moine, njegovo pobočje pa na italijansko stran Grandes Jorasses, torej povprečna težavnost za alpinista, ki je vaju težjih alpskih tur. V svežem snegu pa bi bili naleteli na resne probleme v ozebniku pod taboriščem IV, v stebru, na katerem so to taborišče postavili, plazovi pa bi jih ogrožali tudi nad taboriščem VI in v zadnji etapi. »Uganka« je rešena, če je stvar organizirana tako, da se izkoristi lepo vreme, ki tu nikoli ne traja dolgo. Seveda mnogo zavisi tudi od tega, kakšen občutek varnosti dosežemo z namestitvijo taborišč. Francozi so verovali v svojo srečno zvezdo, mobilizirali pa so vse na tiste dni, ko se nanjo ni bilo treba več zanašati. Temeljno taborišče, višje kot po navadi, je bilo tako, da bi bili v njem lahko prebili cele tedne udobno in varno, tudi če bi jih potisnil k umiku sovražni monsum. Pot na sedlo je bila zavarovana z 800 m pritrjenih vrvi,

tako da bi jo šerpe lahko uporabljali sami tudi v slabem vremenu. Z vrhnjega taborišča so šli na vrh, kakor da bi bili šli na krajšo dopoldansko turo. Noben šerpa ni bil dvakrat nad 7400 m in ko so se vračali z vrha, bi bil lahko vsak od sahibov in šerp lahko začel znova. Toliko jim je ostalo duševnih in telesnih sil, pa tudi materiala s kisikom vred.

Ledenik Khutia, ki ga sestavljajo trije ledeni jeziki z južne strani Haramoša (7397 m), je l. 1953 začel ogrožati dolino Stak, o čemer smo v našem glasilu poročali. 21. marca 1953 so zgornji ledeniki napredovali dnevno 130 m in navalili združeni v en sam tok v dolino Khutia, podifali gozdove in ogrožali prebivalce na obeh straneh Khutia. 1. maja je ledeniški tok dosegel glavno dolino Stak in zajezil reko. Ledenik je napredoval vse do 11. junija in zamašil dolino Stak na daljavo 3 km. Pojav je toliko bolj zagoneten, ker tudi tu vsi ledeniki nazadujejo, kakor po vseh kontinentih. Vendar je prof. Desio, vodja ekspedicije na K 2, mnenja, da je povzročitelj tega naraščanja ledenika ravno njegovo nazadovanje. To njegovo mnenje potrjuje tudi lausanski glaciolog Oulianoff s svojimi opazovanji na Neuvi in na Planicieuxu (Val Ferret italien). Ablacija, ki so ji podvrženi ledeniki, odkriva pragove in skalnate jezove v ledeniškem koritu in s tem ruši ravnovesje ledenih mas nad njimi. Nekaj podobnega se je zgodilo v prejšnjem stoletju v Randa in v Altels. Cele ploskve ledu, katerih tok se je s pragovi pretrgal, so se s strmih pobočij udrle in ustvarile ledeniški pritisk na dolino Stak. Nobeden ne ve, kdaj se je to začelo, gotovo pa nekaj tednov pred 21. marcem 1953. Možno je, da je zrušenje povzročil kak potresni sunek.

Podobno ugrezanje ledenika z vrhnjih pobočij Mont Blanca je l. 1921 povzročilo narastek ledenika Brenva, ki je zajezil dolino in dosegel njeno nasprotno stran skoro do kapele Notre Dame de la Guerison. Seveda v manjši meri kot v Khutii.

Mladinski voditelji tvorijo tudi v SAC (Švicarski alpski klub) jedro mladinske planinske organizacije. Zanje prirejajo redne tečaje, na katerih se usposablja in izpopolnjujejo ter poročajo o svojem delu. Podpore mla-

dinskim odsekom deli SAC ne po višini deficita, marveč po delu, ki ga mladinski odsek izkaže.

Švicarska ledeniška komisija je bila v l. 1955 zelo delavna. Raziskovala je led na Jungfrauochu na površini in v notranjščini; dalje rast lednih kristalov glede na starost ledu in pritisk ledu; z angleškimi glaciologi se je zanimala za seizmična in termodinamična raziskovanja, za ledeniško površino, za njeno spreminjanje, za spreminjanje ledeniške prostornine in za ledeniško hidrologijo, ki je posebno važna za energetske naprave.

Kangčendzönga je padla v naročaj angleški ekspediciji, pod vodstvom Charlesa Evansa. Naskok na tretji najvišji vrh na zemlji so začeli Angleži 18. maja 1955. Iz taborišča III je odšlo 10 šerp pod vodstvom Annulle, poleg njih pa Jackson in Mackinnon v taborišči IV (7160 m) in V (7550 m). Pri tem je zbolel šerpa Pemba Dorje in umrl za možgansko embolijo. Navezi Brand in Brown, Mather in Evans sta prišli v V 19. maja. Tedaj se je vreme spremenilo. 60 ur je divjal vihar in jih blokiral v šotorih. Šerpe so bili vsi v taborišču III že 19. maja, le bolni Pemba Dorje ne. 22. maja se je zvedrilo. Vihar in plazovi so težko prizadejali taborišči IV in V. 22. maja so vzpostavili taborišče VI v višini 8200 m (Evans-Mather, Dava Tensing - Ang Norbu; Brown-Band, Taši in Ang Temba). Brown in Band sta ostala v VI, Evans in Mather pa sta sestopila v V. 25. maja sta Brown in Band odšla iz VI ob 8,15 in po žlebu dosegla zapadno sedlo in po snežišču grebenski raz, ki ju je pripeljal na vrh. Obstala sta poldrug meter pod njim, da bi ne žalila verskega čuta lamaistov. Po njihovem je Kanč sveta gora. Če bi stopila na njen vrh človeška noga, bi to nad deželo prineslo uimo (podoba pa je, da kompromis ni bil težak!). Brown in Band sta se vrnila v VI, kamor sta prispela Hardie in Streather. 26. maja sta tudi ta dva pristopila na vrh, čeprav sta imela le prav malo kisika. 27. maja so prišli vsi v V, kjer jih je počakal Evans. Vse kaže, da bo po takih dvojnih in trojnih »zmagah« zlati vek himalajza kmalu za nami, kajti Himajala leto za letom izroča svoje osemtisočake v naročaj srečnih alpinistov iz dežel, ki so nekoč nekaj

pomenile v klasični dobi odkrivanja alpskega sveta. Kmalu bodo prišli na vrsto manjši vrhovi, verjetno tudi težji, toda himalajska »smetana« bo, žal, posneta. Kaj bo ostalo nam, sero venientibus, zamudnikom!

Afganistan ima tudi bogato gorsko prirodu. Poročali smo že, da je Avstrijec Karl Rathjens 1954/55 potoval po Afganistanu na stroške Nemške raziskovalne družbe, Znanstvenega odskega DAV in monakovske sekcije DAV. Posvetil se je najprej orografiji. Preko Kandaharja je prišel v Farah in Herat in spoznal južni rob afganjskih gora in puščavske predele spodnjega Hilmanda. Čez znamenito sedlo Khaiber, preko katerega so skozi tisočletja hodile karavane in vojske iz Perzije in Turkeстана v Indijo, je prišel v Kabul, glavno afgansko mesto, ki leži na 1800 m visoki planoti. Od tu je raziskoval gore, ki obkrožajo planoto Koh-i-Daman; pogorje Pahman (4699 m) in Hindukuš (5075 m). Prišel je do razvodja Amu-Darja, videl budistične razvaline Bamian (2500 m), porečje reke Band-i-Amir severno od pogorja Koh-i-Baba (5143 m), prišel do turkeštanske ravnine s starimi baktrijskimi mesti. Rathjens se je v gorah zanimal predvsem za geomorfologijo in za etnografijo tamkajšnjih hribovskih zaselij. Alpinistično je vse gorovje, ki ga je najmanj toliko kot Alp, še neodkrito, tudi mnogo dolin in sedel tuji še ne poznajo. Neštevilni lepi vrhovi, visoki čez 4000 m, čez 5000 m v srednjem Hindukušu in Koh-i-Babi, šesttisočaki v Badakhšanu, Kohistanu in Nuristanu čakajo na tuje raziskovalce in alpiniste. Le na Tirich Mir (7750 m), najvišji vrh Hindukuša, se je l. 1950 povzpela norveška ekspedicija. Ta pa leži na meji proti Čitalru in je dosegljiv le s pakistanske strani. Gorskega sveta je torej še dovolj, da bi le bila še sredstva za tiste, ki doslej v njega odkrivanju niso skoraj ničesar storili in zato tudi ničesar ne pomenijo.

Nekaj drobnih: Švicar Arnold Lunn je svoj 70. rojstni dan praznoval leta 1955 na vrhu Mt. Blanca. — Na kočo Trient (3230 m) sta nekako v istem času prispela dva osemdesetletnika iz Montreuxa in Lausanne. V Courmayeuru so se ob obletnici smrti Maria Puchoza, žrtve K2, zbrali

prof Desio, Compagnoni in celo polkovnik Atah Ullah. Ustanova Carnegie je pilota Geigerja odlikovala za premnoga reševanja, ki jih je izvršil v Alpah s svojim avionom.

Ledeniško fontano je opazoval R. Wyrsh na ledeniku Findelen. Voda je brizgala do 8 m visoko in to nekaj minut. R. v. Klebelsberg pravi v svojem glaciološkem priročniku, da pojav nastane, ker ponikne ledeniška voda, se zajezi in pod pritiskom talne vode izbruhne nad površino ledenika. Obstoje v ledeniku nekaki vodni žepi, ki se od časa do časa izpraznijo, verjetno tudi pod pritiskom, ki ga povzroča gibanje ledu. Ledenik vodo naravnost iztisne. Možnosti za nastanek takih vodnih rezervarjev, ki nimajo rednega odtoka pod ledenikom, je seveda več, prav tako vzrok pritisku ni nujno samo eden.

Smučarski pionir A. v. Radiis — Radiis, častni član ÖAC, je jeseni 1955 praznoval 80-letnico. Je eden od redkih Dunajčanov, ki so doživeli zlato dobo dunajske plezalne družbe, nekaj časa vodilne v Evropi (Zsigmondy, Lammer, Pfannl i. dr.). Izdal je knjigo »Smuške ture v Vzhodnih Alpah«, s katero je omogočil smučarjem že l. 1906 velike smuške ture brez vodnika. Alfred v. Radio-Radiis se po pravici prišteva med glavne pobornike visokogorskega smučanja. Izdal pa je tudi več alpinističnih spisov iz Dachsteina, Rosengartna, Pale in Lienških Dolomitov.

Velike kočje, velike množice, a majhni ljudje, to je žal upravičena teza čuvarjev prave planinske morale posebno ob nesrečah, ko je treba pokazati požrtvovalnost in tovarništvo. Ne samo pri nas, prav tako drugod. Na priliko ob nesreči v Blümlisalp-hornu, ko je moral oskrbnik Ogi sam k ponesrečencu, medtem ko je vrsta gostov v koči odbila sodelovanje z izgovorom, da mora na vlak. Psevdo — planinci!

Maurice Herzog in Louis Lachenal sta spet na nogah. L. 1955 sta se povzpela na Monte Roso po Marinellijevem ozebniku (pobočje Macugnaga).

Taurus je še skoraj povsem neraziskan. Kar ni bilo omogočeno naši Nadji, so doživeli tržaški alpinisti, ki jih je podprla tržaška sekcija CAI (Associazione XXX ottobre) in Športna visoka šola tržaškega mesta.

Pasji višinski rekord. — Maccabeo, irski seter hotelskega lastnika v Gressoneyu, je preteklega maja sam prekoračil Col de Lys. Izginil je z doma zjutraj in še istega večera so ga videli na ledeniku Garstelet v smeri prelaza. Nekaj dni kasneje so ga našli v Zermattu in ga vrnili lastniku, čigar ime je bilo na ovratniku.

Maccabeo pa ni, kakor se je domnevalo, lastnik višinskega rekorda. Polici, tibetanska dogaja, je dosegla 1931 na Kametu višino 21 000 č. Več psov pa je doseglo Mont Blanc, vštetiši Coolidgejevega Tschingla, ki je prišel tudi na Monte Rosso in druge vrhove.

Zračni transport v Alpah — Več pomembnih poletov s helikopterjem je bilo izvršenih preteklega februarja po švicarskih pilotih. Stroj Hillerjevega tipa, pilotiran po S. Bauerju, je prenesel devetdeset potnikov in skoraj sedem ton tovora med Briguejem in Zermattom. Nekaj dni kasneje je isti stroj preletel iz Brigueja na Simplonski prelaz v dvanajstih minutah in odložil tam enega potnika. Jean Doz je 3. in 4. marca poletel na malem francoskem stroju na Jungfrauyoch in pristal tudi na vrhu Möncha, 6. junija pa je helikopter, pilotiran po M. Jeanu Moineju, pristal na vrhu M. Blanca. G. Geiger pa je v aprilu s svojim strojem rešil tri smučarje z Breitthorna.

Kdo je bil prvi na Žandarju na traverzi Wellenkuppe-Gabelhorn? Prvi je traverziral 1890 L. Norman Neruda, a se je Žandarju izognil. Nedvomno je, da je šel čez njegov vrh Sir Edvard Davidson 20. VIII. 1895. V svojem dnevniku pa pravi, da je visela na velikem Žandarju 15 čevljev dolga vrv in da je pozneje izvedel, da je ta kos vrvi pustila neka »avstrijska partija Alberta Cheneja« z vodnikom Danielom Maquignazem, ki je pritrdila vrv, da si olajša sestop. — Tako je videti, da je bila ta partija iz leta 1894 prva, ki je dosegla vrh Žandarja, ampak pri sestopu s strani Gabelhorna, kar da je veliko lažje, kakor pri vzponu s strani Wellenkuppe, kar je izvršil zgoraj navedeni Davidson.

Angleško prvenstvo je na ta način nekako rešeno. Za nas pa je važno dejstvo, da je partija iz leta 1894 obstajala iz Alberta Bois de Chesna

z vodnikom Maquignazem in mladim Pelissierjem. Kugy jih je opazoval z vrha Ober Gabelhorna, pa ne pove, če so se vračali čez Žandarjev vrh.

Škotska ženska odprava (Monica Jackson, Betty Clark) je dosegla 7260 m visoki Games - Himal, poleg tega pa še dva vrhova 6435 m, 6930 m.

Zugspitze je praznovala lani častiljiv jubilej. Knorrhütte, zgrajena 1855, stoji na Zugspitze že več kot 100 let. Ime ima po Münchenskem založniku Angelu Knorru, ki je daroval 300 goldinarjev za gradnjo na mestu, ki mu še danes pravijo »am Platt« v višini 2052 m.

Planinski SOS klic je bil dogovorjen 1. 1894, in sicer na predlog angleškega alpinista C. T. Denta. Signal naj bi se dajal z optičnimi in akustičnimi sredstvi. Proti dogovoru med Angleži, Nemci in Avstrijci so bili Italijani. CAI je predlagal globe!

Schuster je svetovno znana tvrdka v Münchenu. Lani je umrl njen lastnik Avgust Schuster, sam znan alpinist. Športno trgovino je ustanovil leta 1913 in v teku let opremil 275 ekspedicij, športnih in raziskovalnih. Po vojni je zgradil novo športno hišo v Rosenstrasse in doživel nov razcvet svojega podjetja.

Še o »Policah bogov«. Planinski Vestnik št. 2, 1956, poroča na str. 124, ko govori o Comicijevih vzponih, o ponovitvah edinstvenih polic, ki obkrožajo v višini 2200 m cel vršni masiv Viša. Poročevalec ne le da Viš zamenja z Poliškim Špikom, tudi glede ponovitev ni točen, kajti izpustil je vprav slovensko navezo Miha Potočnik, Drago Korenini, Francé Avčín, ki je te slovite »Police bogov« (Cengia degli Dei) oz. »Večno pot« (Via eterna) preplezala leta 1939 (glej opis v PV 1942, str. 7—19). Bila je to četrta ponovitev, prva povsem neodvisna od Comicija. Tretjo ponovitev je bil namreč s Hamburžanom Krätkejem napravil Stauder, ki je bil Police preplezal še s Comicijem in Escherjevo. Zato smo v prosluli nihalni prečnici, ki ji zlepa kje ne bo primere v gorah, zašli v nevarne težave, ker smo se je — neinformirani — lotili manj spretno od Comicija. Za nami potem 10 let ni bilo nikogar.

Dr. Francé Avčín

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa природа!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživevja zavaruje.*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

CEVI:

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pohištvene
pancirne

v dimenzijah
 $\frac{1}{8}$ » — 3«

ŽELEZARNA JESENICE

LR Slovenija

Spojke za cevi
Loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov

ŽELEZARNE JESENICE